

NEGACIONS I AFIRMACIONS
DEL CATALANISME

CATALANISME SOCIALISTA

Gabriel Alomar

FUNDACIÓ RAFAEL CAMPALANS-BARCELONA

**NEGACIONS I
AFIRMACIONS DEL
CATALANISME**

**CATALANISME
SOCIALISTA**

Editat per la Fundació Rafael Campalans

Setembre 1989

Impressió: Gràfiques Cane
Fotocomposició: Comptex, S.A.
Dipòsit legal B-8039-89

Gabriel Alomar

GABRIEL ALOMAR

Gabriel Alomar nasqué l'any 1873 a la Ciutat de Mallorca. Va estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona entre 1888 i 1896. Finalitzats els estudis retornà a Mallorca però ja mai més no es va desvincular de la vida catalana. L'any 1911 va guanyar una càtedra d'Institut a Gijón i un any després va obtenir el trasllat a Figueres. Durant tots aquests anys no va deixar de participar activament en la vida política del país, especialment amb articles i conferències. El 1919 fou elegit Diputat dins la llista d'Aliança Republicana. Un any més tard es traslladà novament a Mallorca, com a professor de l'Institut Balear, sense deixar, però, d'escriure articles a la premsa catalana i fer freqüents visites a Barcelona.

El 1923, un grup d'intel·lectuals catalans, entre els quals es trobava Rafael Campalans, li va oferir la presidència d'un club d'opinió que estaven organitzant i que va dur el nom d'Unió Socialista de Catalunya.

El 1932, amb l'adveniment de la II República, va ser novament elegit Diputat tant per Balears com per Barcelona, però va renunciar a l'acta barcelonina per un evident conflicte d'incompatibilitat. El mateix any va ser nomenat Ambaixador a Itàlia i posteriorment a Egipte, on es trobava quan va esclatar la Guerra Civil i d'on ja no va tornar perquè va morir al Cairo l'any 1941.

Les dues conferències que transcrivim varen ser pronunciades a Barcelona, el desembre de 1910 i són l'una continuació de l'altra. En elles, Alomar exposa la seva visió política de Catalunya i d'Espanya, des d'una perspectiva catalanista d'esquerra, republicana i radical.

I
**NEGACIONS I
AFIRMACIONS DEL
CATALANISME**

Conferència donada per Gabriel Alomar, al Teatre «Circo Barcelonés», de Barcelona, el 4 de desembre de 1910, organitzada pel setmanari polític «La Campana de Gràcia»

NEGACIONS I AFIRMACIONS DEL CATALANISME

Ciudadans:

Permeteu-me que comenci contant-vos una de les meves fantasies personals. En aquella terra on passen els contes de les «Mil i una Nits» hi havia un pobre poeta a qui una fada va guiar un dia a un jardí deliciós, ple d'arbres magnífics i fruits d'infinites varietats. El poeta, que s'havia passat la vida entre les parets de la seva casa obscura, va tastar totes aquelles fruites de sabor incomparable. I quan ja sadollat de sensacions dolcíssimes, s'ajeia als peus d'un arbre gegantí, la fada va dir-li: «Et falta encara tastar la millor de les fruites: aquí la tens.» El poeta va provar-la. El seu gust era amarguíssim, però produïa tot seguit un reconfort de l'ànima, i si les altres fruites us donaven un sentit de la Bellesa, aquesta fruita amarga, d'una acidesa fortíssima, us mostrava la Veritat.

Jo he vist també un dia Barcelona oferir-me, com una fada, les fruites del gust deliciós. Jo he vist tributar a la meva acció de propagandista elogis desmesurats i formidables. Jo he vist com una salutació de banderes al meu pas... però jo us declaro que fins que he vist a les mirades de molts dels mateixos companys d'un dia l'aversion i l'acció contra la meua obra, que continuava sempre la mateixa, recta i franca, no he sentit a la boca l'amargor d'aquella fruita que transmet als ulls una estranya potència de penetrar les veritats.

Hi ha en l'ofici de nosaltres, els qui depositem en un full diari el pensament de cada hora, un poc d'aquella abnegació de que parlava un poeta llatí en els seus famosos versos «Sic vos non vobis»: «Així vosaltres i no per a vosaltres, abelles, -deia el poeta- feu la mel. Així vosaltres i no per a vosaltres, bous empenyeu l'arada. Així vosaltres i no per a vosaltres, ovelles, porteu la llana. Així vosaltres i no per a vosaltres, ocells, formeu el niu.» Així, diria jo, nosaltres i no per a nosaltres, homes que construïm a diari les doctrines, alcem el casal on la idea enemiga vindrà a aixoplugar-se... Oh! jo no sé, no sé si també les paraules que avui, una vegada més, vaig a pronunciar serviran per a fortificar un reducte des d'on, amb el temps, es dispari contra mi... El que sé és que sense desviar la vista obeiré la consciència que em mana pronunciar-les. Perdoneu-me aquest exordi, i entro en matèria.

Les dues Barcelones: la de pedra i la d'idees

Teniu: mireu aquí al defora a Barcelona com si fos una cosa. Una cosa sotmesa a l'estudi d'un biòleg en la tranquil·litat del laboratori. Vosaltres i jo anem a estudiar plàcidament «el cas Barcelona». Podríem dir que vosaltres i jo anem a estudiar-nos a nosaltres mateixos, analitzant la nostra ciutat. Us prometo ser precís, clar, procedir sempre que sigui possible per imatges. No voldria cansar-vos ni forçar-vos a seguir raonaments abstractes i complicats. Jo voldria que si algun dels meus conceptes no és prou clar me'n demanessiu una explicació i aquí mateix us la donaria. Jo no vull que la meua conferència sigui un monòleg, sinó més aviat un diàleg o conversa en què jo parli amb la boca i vosaltres amb l'assentiment o protesta dels vostres cors i fins de les vostres observacions.

El mal primer de Barcelona és una desproporció entre la creixença material i l'espiritual. Hi ha dues Barcelones: la de pedra i la d'idees. La de pedra és encara superior. Perdoneu-me que judiqui com un barceloní més; crec haver adquirit un cert dret de veinatge moral a la ciutat vostra. Barcelona (que per a mi és exactament el mateix que Catalunya) va créixer amb rapidesa excepcional i sobtada des de la segona meitat del segle XIX. Aquesta creixença no va ser la conseqüència d'una creixença intel·lectual sinó que, inversament, va produir-la. A l'ombra de la prosperitat material, la Renaixença literària i poètica va aparèixer. Barcelona, sentint-se més forta, va dir-se: «I per què no seria jo autònoma ja que altre temps vaig ser-ho?». Repareu que no deia: «I per què no seria jo autònoma, ja que aviat podré ser-ho?». La tradició privava sobre l'avenir. És que en el fons, aquells bons romàntics del primer catalanisme (abans de l'Exposició Universal), no comptaven per a res la creixença meravellosa de la població, l'eivar-se de la Barcelona eixamplada, els palaus que pujaven com a flors. Diguem'ho tot seguit: hi havia divergència absoluta, oposició absoluta entre les dues creixences: el renaixement literari era d'un romanticisme i d'una utopia tan purs que mal podien avenir-se amb una prosperitat material fonamentada en el més «terre a terre», en el més burgès dels practicismes. La paraula realisme, aplicada a formes polítiques (no goso dir-ne ideals polítics) aleshores ja surava, impronunciada, sobre les coses. A més, si la creixença literària era secament nacionalista, contrària a l'espanyolisme imposat, en canvi, la prosperitat material, fonamentada sobre el mercat espanyol i les proteccions de l'arancel era ja íntimament espanyolista, governativa, ministerial. Aquest concepte és capitalíssim perquè explica moltes coses, com veureu. Tenim doncs que ja des dels orígens, la creixença material i l'espiritual varen operar-se en direccions

contràries i que el cos i l'ànima de Catalunya no varen fondre's en una sola i única personalitat nacional; i com que per a fer capes d'autonomia a Catalunya calia la constitució d'una personalitat col·lectiva ben determinada i uniforme, d'aquí una falta de substància catalana, de subjecte català únic, falta que impossibilitava i esterilitzava tot esforç. Enteneu-me bé. Vull dir que mentre els catalanistes, els reconsagrats, treballaven en el sentit de la Catalunya feréstega, els que en diríem realistes treballaven en el sentit d'afermar cada dia més els lligams de dependència amb l'Estat espanyol.

Haureu sentit dir mil vegades, comparant les condicions de vida catalana amb les de la vida castellana: «El castellà, com que és estatis-ta, aspira a viure, d'una manera o altra, del pressupost oficial: els uns volen ser empleats a les oficines públiques, els altres, catedràtics, els altres, militars o enginyers, assegurar un sou, en fi, imaginant l'Estat com una immensa vaca alimentadora de tots els ciutadans, mentre a Catalunya s'aspira a deure-ho tot a l'activitat pròpia, a l'esforç personal de cadascú». Vet aquí un altre error de fons. És que Catalunya és a manera d'un empleat col·lectiu de l'Estat. Fins que la seva indústria no sigui emancipada de les proteccions, fins que no hi hagi una separació econòmica, no hi haurà plena consciència de la voluntat d'autonomia. Catalunya cobra un sou de l'Estat amb les lleis de protecció, tan purament castelleses, d'altra part, ja que tota l'agricultura espanyola en viu també. Jo crec, amics meus, que aquesta coexistència de les protestes catalanistes, tan romàntiques i belles, que tenen per setial Barcelona, amb les necessitats de la lluita econòmica, que tenen per setial Madrid, ens col·loca sobre una base d'insinceritat, de dissimulació, d'hipocresia, de rastrerisme jueu, de fariseisme o jesuitisme, que ha aviciat totes les nostres gestions i doctrines. Hi ha una doblelesa entre el que tots sentim i el que convé dir. Ens hem hagut d'acostumar massa a les habilitats per a contentar el de dreta i el d'esquerra, sempre pensant què en diran els del Centre A o de la Lliga B, si el senyor X se'n sentirà agraviat, si perdrem el recolzament de la col·lectivitat Z. Hem hagut de lligar en una sola garba ideals provinents de l'era romàntica amb interessos radicalment contraris i mortalment enemics d'aquells ideals; i aquesta monstruosa coexistència ha malaguanyat tots els nostres esforços. Hem hagut de ser catalanistes amb prudència, republicans amb prudència, ens hem avesat a tractar d'inoportuns els homes sincers, hem elevat l'imperi de la mitja tinta a norma cabdal de tot el nostre obrar; hem proclamat l'odi a l'estridència; l'oportunisme més prosaic i d'ocasió ens ha dirigit; la mediocritat ha passat a ser l'ideal dels conductors, i el tartufisme ha relliscat com una serpeta en el pit de gairebé tots els nostres homes, algun d'ells nadiuament sincer i noble. No ens cal amagar-ho. El nostre partit ha resultat un partit de centre, un segon terme de l'escala, comenci's per on es comenci; i com que els partits de

centre són els característics de la «provincia», o sigui del burgesisme, eterna estació de passada entre el camp i la veritable ciutat capital. Per això, la gran culpa nostra és haver fet de Barcelona, de Catalunya, una província. Establim doncs una fita més en l'anàlisi que venim fent de la vida catalana: el resultat d'aquesta política és un centrisme burgès que no pot satisfer ni a les restes del gran tradicionalisme català, ja siguin carlins o renaixenços, ni tampoc al gran futurisme d'obriers i de radicals. És un centrisme que en diríem de rata pinyada, que vol ser ocell entre els ocells i rata entre les rates. No és així?

El fomentisme

Us deia que el proteccionisme ha aviciat el fonament de la nostra vida social, donant-nos una base falsa, i ha produït una Barcelona estatista, ben contrària al tòpic consabut de la Barcelona individualista. D'aquesta malaltia, el nom apropiat que tots vosaltres comprendreu sense més clares explicacions, seria «fomentisme». Però aquest fomentisme, aquest metallisme, ha fet més encara. M'explicaré. Què em diríeu si jo us comunicés la meua absoluta convicció de que aquesta Barcelona és perfectament i radicalment centralista? Repareu-ho. He dit de primer que era provinciana; doncs ara, com a conseqüència natural, us dic que és centralista. Per què? Perquè subordina a una coacció econòmica exercida des de Madrid les condicions mateixes de la seva vida i la seva prosperitat. S'erigeix en dependència de la gran oficina central que li garanteix la riquesa pròpia. En un mot: cobra de l'Estat. Té dret a ser classe passiva. D'aquí els seus enamoraments femenins per allò que en diuen «governos d'energia», ja que les energies ministerials consisteixen en assegurar la persistència de les situacions d'artifici a que es deu la riquesa actual. Els «status quo», per als conformistes, és l'ideal. El canviar és aleatori, dubtós, el salt en les tenebres. Si un moviment de renovació el recolzem en les persones i col·lectivitats interessades precisament en conservar l'actual, el nostre moviment no serà moviment sinó inacció, inèrcia, estabilitat, immobilisme. D'aquí un altre dels nostres errors fonamentals, que ens condueixen a l'esterilitat i al fracàs forçosos, previstos abans de començar. Anem a tot esforç amb una secreta convicció del fracàs inevitable.

Tot proteccionisme, català o espanyol, enclou un perill d'anti-europeisme. Això és clar. La frontera és sempre un element de reclosió. Així com la facilitat de comunicacions i viatges és un vehicle de cultura, l'interceptació de les fronteres és una obstrucció de cultura. Doncs bé: a Catalunya les duanes econòmiques han arribat a traduir-se

en duanes morals. Catalunya, en els moments àlgids de la seva vida ha ignorat l'estranger; més encara: ha erigit el menyspreu de l'estranger en no sé quina estranya superioritat de raça a part. En aquest punt jo hi veig una altra condició d'espanyolisme per part de Catalunya, ja que la «duana moral» és una de les qualitats més espanyoles que conec. La duana moral és l'herència de la Inquisició, que va ser la primera i més formidable de les duanes morals. L'estudi de les duanes morals, paral·lelament a les duanes econòmiques, ens donaria la clau de totes les nostres morbositats.

El desequilibri entre l'avenç material i l'avenç espiritual de Barcelona ha produït, a més, una irregularitat en l'evolució nostra. Jo la comparo amb l'evolució de les ciutats americanes, evolució també accelerada i violenta. L'urbs de pedra, aparent, visible, ha deixat enrera l'urbs ideal, invisible i fonda. S'ha passat, en l'aspecte material, del grau deu al grau trenta sense recórrer els graus intermedis i s'ha cregut que en el terreny espiritual també podia prescindir-se d'aquests graus intermedis. Per això, quan ha nascut una aspiració a pujar els graus espirituals, les falses intel·lectualitats han somrigut, tractant d'endarrerides aquestes aspiracions i afectant que nosaltres no les necessitàvem perquè tampoc no les necessiten Anglaterra o Alemanya. Un amic meu, parlant de les civilitzacions criolles ha dit, amb gràfica expressió, que havien passat «del lloro al fonògraf». Permeteu que jo, que em tinc pel més barceloní dels barcelonins, repeteixi la mateixa expressió amb referència a Barcelona. Hem passat del lloro al fonògraf sense res per entremig...

És que l'error dels conceptes més fonamentals sobre Barcelona, sobre Catalunya, ha desfigurat el nostre plet nacional i avui és l'hora de rompre les teranyines.

Haureu sentit, per exemple, anomenar mil vegades a Catalunya com l'Anglaterra d'Espanya. Més encara: d'aqueix tòpic ha volgut fer-se'n un argument contra el francesisme de molts esperits moderns, com el meu, que veuen precisament en la França actual un model únic per als pobles llatins. Està bé: doncs jo us dic ara que no sols Barcelona no és l'Anglaterra d'Espanya sinó que precisament Anglaterra podria ésser també, com França, un model per a Catalunya, ja que és la nació més gallardament, més cívicament oposada a la Catalunya que patim. Concretem-ho amb una fórmula clara i plàstica: Anglaterra és lliurecanvista i liberal per excelència, mentre Catalunya és proteccionista i conservativa, centralista i fins, sovint, retrògrada. Amics meus: ja veieu com examinant de prop les realitats socials i nacionals els sofismes corrents desapareixen, les malalties es mostren a la llum, i vosaltres i jo posem el dit a totes les llagues.

No cregueu que jo tingui aquí el propòsit del que sol dir-se'n fer trencadissa. Esteu segurs que em guia únicament la voluntat d'erigir

des d'aquesta tribuna una veu de sinceritat com a reacció contra l'epidèmia d'insinceritat que sofriu. Això és una veritable feina de catalanista.

Psicologia de l'estridentia

Una de les notes amb que he construït l'esquema d'aquest discurs diu: psicologia de l'estridentia... ¿I sabeu quina cosa és, entre nosaltres, l'estridentia? És el clam de la ciutat d'idees, de la ciutat romàntica, oprimida per la ciutat de pedra, per la ciutat realista i pràctica. Les idees vénen a ser com unes figures que s'exposen a la plaça per a que els ciutadans disparin contra elles, com en un joc de pim, pam, pum. Si elles són fortes, ja resistiran, i el seu prestigi d'invencibles augmentarà encara la seva força. Si elles són febles, deixeu-les morir, que no mereixen viure. Per això jo no demano respecte per a les meves idees, sinó lluita, combat, controvèrsia. Si les destruiu, millor per a mi, perquè no creuré en aquells «fetiches», que jo creia divinitats. Si no podeu destruir-les, també millor per a mi, perquè imposaré la meua veritat. En un ambient de respectes, de contemplacions, de miraments, la por a l'estridentia és ben natural, perquè l'estridentia no és altra cosa que la veritat, que la sinceritat, en mig dels fariseïsmes i dissimulacions. La veritat sempre escandalitza als pudibunds, perquè la veritat va nua. I aquí les veritats són estridenties, perquè els vidres de la ciutat de pedra no resisteixen el crit de la veritat, no resisteixen la sotragada de la ciutat d'idees, que està presa i segrestada en els soterranis i vol sortir a la llum. La ciutat d'idees és una monja reclosa que no pot satisfer les seves ànsies de llibertat, i nosaltres venim a deslliurar-la.

Procés de Catalunya davant Europa:

a) Guerres colonials.

b) Procés de Montjuïc. c) Procés Rull.

d) Setmana Tràgica i cas Ferrer

Vaig a embrancar-me ara, lo més clarament que sabré, en una curta revisió d'història catalana contemporània. No oblidem que Catalunya, per a manifestar-se digna de catalanisme, necessita capacitació d'autonomia. Ve a ésser com si Catalunya, davant del món, fes un gran

examen, a fi de veure si era digna del propi govern, que no altra cosa és l'autonomia: Bé: doncs l'història dels darrers temps ve a constituir el procés de Catalunya davant Europa, davant el món. El seu plet, dintre la vida espanyola, és presentat a la terra tota. Aquest procés té quatre èpoques o etapes. Anem a examinar-les successivament.

1a. època: Guerres colonials i amb els Estats Units.— Mai les dues Barcelones s'han manifestat amb més desacord. Per una part, la Barcelona romàntica, o sia la de la Renaixença, pel que fa referència a la idea nacional, i la de l'Almirall i en Pi i Margall, pel que fa referència a la idea de llibertat, observaren en aquells moments una conducta nobilíssima. En tota Espanya foren l'excepció, ajuntant-li únicament la figura d'en Pau Iglesias, ja aleshores venerable, bessona de la d'en Pi. En canvi l'altra Barcelona, la de pedra, la d'or, no sols va ésser una de les propulsores inicials d'aquelles guerres, servint per a que després tota Espanya, tan culpable com ella, ho tirés en cara a tota Catalunya, com si tots fóssim còmplices d'aquella conducta; sinó que en el moment en que la veu d'un ministre d'Ultramar proposava unes ja tardanes reformes vaguèssim autòniques per a Cuba, els diputats catalans votaren amb en Cánovas; votaren amb l'espanyolisme pur i tradicionalista contra aquell cas pràctic d'autonomisme i de llibertat nacional. S'ha oblidat massa, tot això, i és just recordar-ho, avui que, com veurem, el cas de Melilla ha repetit el cas de Cuba, i el mateix «fomentisme» ha aparegut a la llum. I ¿sabeu qui era aquell senyor ministre d'Ultramar, vagament autonomista, que proposava les anomenades reformes de Cuba? Oh irrisió de les coses! Era aquest mateix senyor Maura, ídol avui dels seus adversaris d'aleshores, i figura model pel nostre realisme català i la nostra Barcelona del Vedell d'or. De manera que fins la figura d'en Maura podria ésser una de les nostres reivindicacions, i servir-nos del Maura d'ahir per a fuetejar el Maura d'avui i els seus acòlits. El catalanisme pur salvà la seva dignitat moral, en aquell moment de prova. La col·lecció de la benemèrita Renaixença, que jo aleshores no llegia mai sense una trepidació de tota l'ànima, és l'executòria de la noblesa de la Barcelona romàntica, de la Barcelona ideològica, contra la Barcelona fòssil i pètria, inanimada i encunyada com una unça vella...

I ara vé lo més odiós, lo més inqualificable, lo més fortament indignador: passades les guerres, vinguda la desfeta nacional, els qui s'aprofitaren del noble moviment de protesta catalana no foren aquells dignes varons qui, amb el seu coratge cívic d'inoportuns, de romàntics, de somniatruites, s'havien exceptuat a sí mateixos de la comú vilesa i de la culpa comunal en el desastre. Els que se n'aprofitaren foren els altres, foren els fomentistes, els fabricantistes, la representació d'allò que se'n diu forces vives, interessos vitals del país, societats erigides com a petites jurisdiccions en el país. Recordeu-ho: La Renaixença va

veure usurpada la seva pura representació de catalanisme pels mateixos que havien exercit, davant l'autonomia o la llibertat de Cuba, una actitud contrària, una actitud guerrera, opressora, despòtica. I per a més irrisió encara, la primera persona no catalana en qui es va veure un nucli per a treballar a la cort a favor de l'autonomia gradual de Catalunya va ésser el general Polavieja, el terrible aclaparador de l'autonomia filipina, el d'en Rizal ¿Com volem que no hi hagi sempre un sediment d'insinceritat, de dobleesa, en la formulació de les nostres doctrines, si sentim que sols una defensa de baixos interessos hi ha sota la pompositat dels principis i la inflor dels paràgrafs parlamentaris?

Les guerres colonials provaren, doncs, aqueix espanyolisme radical de Catalunya; perquè ella, salvant la noble minoria dels seus romàntics d'excepció, participà de la bogeria nacional. Més encara. Aqueixa participació arribà a dretes i esquerres. El fomentisme i els republicans coincidiren en una mateixa conducta antiliberal i antiautònica. L'esperit federal era, en La Renaixença, un cas únic, com ho eren, en tota Espanya, El Nuevo Régimen i la noble persona d'en Pi i Margall.

Anem seguint: 2a. època del procés de Catalunya davant Europa.— Affaire Montjuïc. Així com en la guerra colonial va posar-se a prova el sentit polític de Catalunya, en la qüestió de Montjuïc va posar-se a prova el seu sentit jurídic i la seva sentimentalitat. És dolorós el dir-ho. Dretes i esquerres, igualment, varen confirmar en aquella hora la seva ineptitud. La voluntat de Barcelona va imposar aquella gestió que tots coneixien. I com tota Espanya, en general, l'aprojava, l'espanyolisme radical de Catalunya va confirmar-se dolorosament. Europa començà a formular, en aquella hora, la seva sentència, i a París, a Londres, a Roma, les manifestacions de protesta començaren davant les ambaixades.

En tota nacionalitat endarrerida, la topada de les idees noves amb una societat vella i no preparada produeix violències de dalt o de baix, terrorismes alternats dels uns i dels altres. El cas de Rússia va repetir-se a Catalunya; i va revelar-se, una vegada més, que la ciutat de pedra no amagava encara una ciutat d'idees; la inferioritat espiritual dels rics es completava tristement amb una altra inferioritat espiritual dels pobres, com dues diverses negacions: el metallisme dels uns i l'anarquisme dels altres. Però ja en tornarem a parlar.

La tercera prova de Catalunya, prova jurídica també, va ésser l'actitud de totes les castes socials davant el procés Rull. D'aquella enormitat jurídica no s'en salvà ningú. Sortadament per a Catalunya, Europa no va conèixer els termes d'aquest cas. Però la incapacitat d'autonomia catalana, com a forma de la inferioritat espanyola, va confirmar-se. Ja que el ciutadà que ara us parla va lograr salvar-se en

aquella hora, permeteu-me no insistir més. Vosaltres, en el seu dia, judicareu.

La quarta i definitiva prova, seguida d'un «fallo» europeu, és la Setmana Tràgica i el cas Ferrer. Aquí ens hi detindrem una estona, perquè la primera i més forta responsabilitat arribà als meus, i jo em dec a mi mateix i en aquesta obra de sinceritat pública el no callar-me res.

Jo no em proposo judicar avui la Setmana Tràgica. En la meua feina de publicista ja ho he fet, i no vull repetir-me. Però sí diré que per a judicar la capacitat de Catalunya hi ha una inducció relativa al fet de la revolta en sí, i una altra inducció relativa a la repressió que va seguir-la. El fet «revolució» va desorientar les esquerres catalanes, i va obligar-les, com un reactiu, a descobrir el burgesisme intern de totes elles. Era tant còmode això de dir-se republicà, sense veure's forçat mai a demostrar-ho! Això del republicanisme de molta gent era una fàcil excusa per a negar-ho tot, sense veure's mai en el cas d'afirmar res, i amb la convicció de que la República en que es fingia creure, afortunadament mai vindria! Aquell republicanisme es va revelar com a merament negatiu, com era negatiu, en el fons, aquell catalanisme que volia prescindir de tota política i no creure més que en Catalunya; com si Catalunya pogués existir mai autònoma sense un intern sistema d'afirmacions constitutives, orgàniques, i fins sense un criteri sobre formes de govern, aquelles formes de govern que els negatius de sempre deien ésser coses indiferents, de que podia prescindir-se!

Nosaltres, en el moment d'esclatar la revolta de Juliol, erem solidaris: la qual cosa vol dir lligats, en primer lloc, contra la llei de jurisdiccions, i encara més contra l'esperit a que va obeir aquesta llei, que ara no qualifico. I bé: la protesta contra la guerra de Melilla era ja un cas pràctic de la teoria a que va obeir la Solidaritat Catalana. Així ho va comprendre el diari de l'esquerra El Poble Català; però això, en realitat, va ésser obra de les seves joventuts, explícitament condemnada per la gran massa del partit. En aquell període tot semblava, providencialment, sotmetre a una prova la sinceritat de l'esperit civista dels solidaris. El govern empenia una guerra sense l'aprovació del Parlament, una guerra colonial sense tenir ja constituïts uns contingents colonials; i quan venia la sedició, implantava, per exigència de les forces vives de Catalunya (entenguis bé, per exigència de les forces vives de Catalunya), implantava un període de repressió que semblava el millor cas de protesta per els qui es deien solidaris contra les jurisdiccions excepcionals i dures. Ah! És que aquests bons senyors del catalanisme insincer s'oposaven únicament a les lleis i als tribunals d'excepció quan ells mateixos podien ésser-hi sotmesos, i en canvi els demanaven aleshores contra els altres, com en l'hora dels processos de Montjuïc, contra tots els anarquistes sols pel fet de tenir tals idees! Aquí us llenço,

ciudadans, aquesta inconseqüència per a que la judiqueu vosaltres, en el vostre tribunal, que no és d'excepció, sinó de ciutadania plena!

Les esquerres, en particular, venien obligades a una actitud ben clara, en aquelles hores. El moviment de Juliol, absurd, escabellat, d'un romanticisme paral·lel al romanticisme dels primers catalanistes, tenia un doble sentit antibel·licista anti-religiós; coincidien en aquella manifestació els dos civismes. I com l'esquerra solidària era, per una part, solidària, això és, contrària a l'esperit pretorià, i per altra part esquerrista, republicana, democràtica, això és, contrària a l'esperit clerical i eclesiàstic, amb doble motiu el nostre judici després dels fets de Juliol havia de contrarrestar la interessada i cruel actitud de les dretes, que, en rigor, deixaren mals d'excepció; aquelles dretes qui, com a «fomentistes», havien repetit, en el cas de la guerra de Melilla, la mateixa actitud que davant les guerres de Cuba i Filipines, i com a tradicionistes, havien posat el crit al cel quan s'havia tocat el frare!

L'exemple d'aquells dies és deplorable. Aleshores va demostrar-se bé que des de'l procés de Montjuïc, en que el primer culpable va ser l'opinió pública de Barcelona, no havíem avançat res en moralitat cívica. Quasi ningú va comprendre que precisament perquè les notícies, exageradíssimes, de la revolta havien concitat sobre Barcelona l'atenció d'Europa, era necessari manifestar-nos europeus; i que, com les lleis generals espanyoles eren arcaiques, envellides, impròpies del nostre temps i de la nostra Europa, si Catalunya es mostrava contrària a l'aplicació literal d'aquestes lleis es demostraria una superioritat de Catalunya sobre la resta d'Espanya.

La gestió del ministre de la Governació d'aleshores, recordeu-ho, va consistir en un medi ben típic de vell espanyolisme: va rodejar de duanes morals Espanya, en especial Catalunya, per a que ignoréssim tots l'esperit europeu davant la protesta, i per a que la resta d'Espanya cregués que aquest moviment era separatista. De manera que el ministre separava, de fet, Catalunya d'Espanya per a que es cregués en el separatisme de Catalunya, i separava Espanya d'Europa per a aprofitar-se d'aquest separatisme. Mai, per part dels governants espanyols, s'hagués vist un cas més flagrant de separatisme. I jo, qui tinc a glòria ésser tot el contrari d'un separatista, aprofito avui aquest moment solemniat en que puc parlar cara a cara al meu estimat poble, per a tirar en aquell moment la injúria que es mereix, injúria on es concentra tota la malura de la nostra Espanya: Separatista!

Separatisme d'Europa. Veieu aquí el mal d'Espanya, mal en que Catalunya ha incorregut d'una manera implícita i clara, precisament per espanyolisme, per coparticipació en les qualitats espanyoles. El veritable separatisme de Catalunya és el separatisme d'Europa, no el separatisme d'Espanya. És el separatisme d'Europa per unió excessiva amb Espanya. I aquí està la fórmula suprema de la inferioritat de Cata-

lunya. Fins que Catalunya proclami ben alt la seva unitat supernacional amb Europa, Catalunya no serà capaç d'autonomia. I jo, qui adoro com el qui més l'ideal de la Catalunya autònoma, crec també complir un deure sagratíssim tirant en cara a tots nosaltres aquesta incapacitat, perquè crec que sols així, per aquesta veu dolorosament cruel, pot despertar-se la consciència ensopida nostra, en que es nota encara la influència secular de tants anys de captivitat, de tants anys d'esclavitud, de tants anys de no exercir govern propi, que han fet de nosaltres un poble d'esclaus, d'esclaus avesats a adorar el fuet de l'amo, perquè som incapaços de trencar-lo, i el proclamem diví com un déu!

Perquè les races despreciades i perseguides acaben per merèixer d'ésser-ho, com a jueus.

Si el nostre poble, en general, no va comprendre el valor de la protesta de Juliol com eco de l'ànima universal en el nostre país retratat, tampoc va comprendre el valor de la protesta universal contra la repressió. Singularment en el cas Ferrer hi va haver, per part dels nostres, una gran inconsciència. «¿Com? -em deia jo. - Ara que Catalunya ha lograt, per primera vegada, donar condicions d'universal a un cas jurídic interessantíssim, ¿no l'aprofitarà per a que es conegui en tot el món la falta de garanties de la vida ciutadana a Espanya, la condició aparent i fictícia de la Constitució, el problema català com a producte d'una voluntat europea contra una voluntat africana? ¿És que pot oblidar-se fins a tal punt que el cas Dreyfus va ésser el definitiu complement de la Revolució Francesa i la realització pràctica dels Drets de l'Home? » Jo parlo, amics meus, dintre el meu partit i com un lleial; però parlo també contra el meu partit. Parlo contra l'esquerra catalana, dintre l'esquerra catalana. I crec servir-la eminentment. En aquella hora, l'esquerra catalana va ésser la primera culpable; perquè ella, sols ella, podia presentar les mans netes, sense necessitat de fer oblidar certes baixeses dels altres, que tots sabeu, i l'esquerra va rebutjar el penó d'universalitat que se li oferia, i es va sentir regional, o nacional, abans que europea i humana. -Permeteu que no insisteixi ja sobre aquest punt concret, per a no repetir el que tinc dit en innumbrables articles, sobretot en «La Campana de Gràcia».

Política de raça i de casta; no de principis. — L'interès, contra la idea

En conseqüència, Catalunya no és autònoma perquè està encara incapacitada per a ésser-ho. I aquesta incapacitació prové, en primer lloc, de la falta de cohesió entre els seus ciutadans. El mal originari és

que els seus partits són més aviat partits de castes socials enemigues que partits d'idees o principis enemics. En aquest punt Barcelona sembla una d'aquelles repúbliques italianes dividides per odis de famílies, Malatesta contra Parcite, Capuleti contra Monteschi. Els odis de raça s'han confós amb els odis de casta. Nosaltres, catalanistes, hem estat bastant necis per a permetre que els anomenats radicals ens presentessin com un partit de rics; i així l'interès del castellanisme ha aparegut aliat amb l'interès dels pobres, com si els pobres no fossin catalans. Hem presenciat aquesta lluita: els castellans i els pobres contra els catalans i els rics. Aquesta és la nostra gran falta, la prova de la nostra gran ineptitud. Tot el que s'ha dit el lerrouxisme es fonamenta en aquesta gran falta nostra. I així ha pogut semblar radicalisme i obrerisme el que no era més que una mena de nacionalisme castellà a estil de Déroulède, propi d'immigrats i de buròcrates; el que no era més que una forma retrògrada i no una forma avançada i radical.

Hi ha tres castes catalanes; primera: els plutòcrates, que vénen a ser els aristòcrates «parvenus», rics d'improvisació, sense la forta tradició educativa i aristàrquica dels veritables nobles; segona: els botiguers, la florida menestralia, els burgesos purs; tercera: els proletaris; i aquestes tres castes catalanes han format, sense barrejar-se les unes amb les altres, els tres partits més forts de Catalunya: a dalt els regionalistes, en mig els nacionalistes; a baix els radicals. Repari's que podríem dir, classificant aquests partits per diferències d'«interès», i no ja per diferències de «principi o idea»: a dalt els grans industrials; en mig els comerciants de botiga; a baix els treballadors manuals. La indústria, nadiuament conservativa; el comerç, naturalment intermediari; el treball, naturalment no conformista i radical. ¿Veritat que és així?

El fracàs de la nostra esquerra catalana és haver obrat sempre com a partit de centre, sense preocupar-se d'aquesta feina que havia d'haver estat la primera de totes: atreure's a una política catalana i afirmativa la massa obrera, adoptant amb sinceritat els seus ideals, que són els de tota veritable esquerra. S'ha de tenir present que les masses obreres corren sempre un gros perill: el d'ésser aprofitades pels qui tenen interès en que romanguin per molt temps inconscients i embrutides, ja que quan més brutals i més ineducades sian, més aptes seran per a servir d'instrument a designis que elles no saben comprendre i a ideals de que elles tenen una noció pertorbada, estafeta i utòpica. La feina nostra tenia d'ésser (i dubto que poguem fer-la): donar caràcter afirmatiu, orgànic, sistemàtic, conscient, a l'obrerisme català; convertir, en un mot, l'anarquisme malèfic en socialisme potent, seriós, constructor; improvisant a Catalunya una forma, europea i catalana a un temps, del gran socialisme internacional; establint amb aquesta forta impulsió, no sols un lligam permanent amb Europa, sinó una veritable condició d'excel·lència i superioritat de Catalunya dins Espanya, i, per

conseqüència, una capacitació d'autonomia catalana. En una paraula, la varietat catalana integrant-se dins la unitat europea, ja que tota federació implica els dos elements: unitat i varietat. Però jo no faig avui més que indicar aquesta tendència o afirmació meua, perquè ella serà objecte extens d'una altra conferència que donaré en el teatre Principal per compte del benemèrit Ateneu Enciclopèdic Popular. És de justícia dir-vos que jo vaig venir de Mallorca en primer lloc per a atendre la petició d'aqueix Ateneu, ben honrosa per a mi; i com vaig veure després, ja a Barcelona, que calia una conferència analítica, o de negacions, abans de la conferència afirmativa i constructiva, he volgut parlar avui al gran públic dient el que no sóc, a fi de poder dir-vos després el que sóc. Aquí senyalaré, després d'aquesta anàlisi, les generals afirmacions polítiques, i reservaré per a l'altra conferència les afirmacions socials. De manera que en aqueix punt de les orientacions socialistes del vell catalanisme jo no faig altra cosa que el paper d'herald o nunci. Allà en parlaré amb més extensió, ja que la pròxima conferència porta per títol: «El Catalanisme Socialista».

He dit que la condició atomística, disgregada, dels obrers catalans, qui no han lograt encara transformar l'ensomni àcrata en organització socialista, els entregava com a instruments dòcils en mans dels cabdills del nostre fals radicalisme. Ara diré més, per a que es vegi fins a quin punt les coses aparentment desiguals s'ajunten en estranya i malfactora col.laboració: el que s'ha dit anarquisme, ajuda directa d'aqueix fals radicalisme anti-català d'importació, ha resultat ajuda indirecta del fabricantisme. ¿Per què? Perquè l'amenaça de les violències dels de baix ha excusat i fet quasi permanent l'estat d'excepció a Catalunya, en favor dels rics. ¿Consideren el temps llarguissim que sumen les diferents suspensions de les garanties constitucionals entre nosaltres i els diferents estats de guerra? ¿I no veieu que això ha servit per a donar crèdit, entre les burgesies i les classes mitges, als anomenats governs de força, governs d'energia? És per això que els partits conservadors s'han tornat descaradament partits en retrocés i tirania. Una llegenda se's formada qualificant de negativa, perillosa i malvada la política obrera de Catalunya. ¿Per què?. Perquè els falsos radicals espantaven els rics amb l'amenaça del poble, com si el poble fos únicament una força bruta; i deien: «Ja ho veieu: veniu a adular el poble, que si no ho feu, el poble us destruirà», i els rics espantaven les classes mitges amb la mateixa amenaça del poble, dient: «ja ho veieu: demaneu governs de mà dura contra el poble, perquè si no ho aconsegiu, el poble us destruirà!». Aquí està l'aliança de les dues grans negacions en la nostra pobra Catalunya!

I així les classes mitges s'han vist atretes a servir d'ajuda a l'interès dels poderosos per instint de conservació i defensa contra el poble, a qui temen com una fera, en comptes d'estimar-lo com un llibertador;

en comptes de procurar la millora evolutiva del poble, per a evitar el perill de les revolucions.

Els rics, per altra part, han tingut interès en que l'obrer català continués anarquista, perquè així s'evitava el socialisme, que era l'organització obrera, la força obrera, la consciència obrera; i els rics, naturalment, prefereixen veure l'obrer desesperat i sense ordre, sense organització, com un ramat, a veure'l constituït en força societària, com un exèrcit.

Per això, un aparent moderantisme dels obrers catalans els hauria donat més eficàcia i més força contra els rics, que els volien molt radicals, però també molt impotents, i sotmesos a tots els cabdills d'ocasió.

¿Com ho diré? Els obrers catalans, per a mi la part més sana de Catalunya, perquè són el porvenir es troben encara en un estat paral·lel al d'aquell primitiu catalanisme que jo en dic «quatre-barrista», de les «quatre barres». Són obrers de «Renaixença». I així com d'aquells benemèrits varons de «La Renaixença» va aprofitar-se'n la Catalunya precisament enemiga, o sia la del Vedell d'Or, així també de l'obrerisme anarquista se n'ha aprofitat la mateixa Barcelona de pedra i or, la fabricantista, la fomentista, l'enemiga mortal de tota reivindicació obrera. Mentrestant, per altra part, s'aprofitava també de l'obrer el castellanisme, sota la capa del fals radicalisme; aquesta mena de partit que exerceix avui a Catalunya, amb color d'esquerra, la mateixa funció que exercia a Cuba, amb color de dreta, la Unió Constitucional.

Si les dues Barcelones, la de pedra i la d'idees, haguessin crescut juntes i a compàs, l'una no seria ara enemiga de l'altra, com és.

La Barcelona d'idees està constituïda per dos elements: catalanisme i civilisme. El catalanisme aspira a la llibertat col·lectiva. El civilisme aspira a la llibertat individual. I bé: l'un i l'altre d'aquests dos elements han d'odiar per força la ciutat de pedra, en lloc de sentir-se solidaris amb ella; perquè la ciutat de pedra, la ciutat fòssil, és centralista, i per això odia el catalanisme; i és retrògrada, i per això odia la llibertat. Sap que la instrucció és la clau de la presó del poble, i per això odia la veritable instrucció popular. Ja veieu com està plantejada avui, a casa nostra, la gran lluita interna entre les dues ciutats.

Permeteu que cregui que una esquerra catalana ideal podria resoldre aquest conflicte. Ella deuria tenir per fi essencial aquest: lligar la ciutat de pedra i la ciutat d'idees. L'obrerisme donaria en aquesta nova esquerra un autèntic sentit d'esquerra moderna; i ella comunicaria en canvi a l'obrerisme la condició de català, o sia la personalitat, i l'instint orgànic; faria un partit del que avui és una massa. Fixeu-vos, obrers, en el que vaig a dir-vos: a vosaltres, sens dubte, us convé veure en el fabricantisme català el vostre enemic; però encara us convé més el que aqueix fabricantisme no aparegui als ulls del poble com a monopolitador del catalanisme. Vosaltres deveu dir: Com? Tu, fabricant, te

proclames representació única i pura de voluntat catalana, i escapses el mapa d'Europa a Catalunya? Ah, no, certament! Nosaltres te prenem el teu catalanisme, i ens proclamem a nosaltres, davant Espanya, davant Europa, davant el món, com a exactes i pures representacions del catalanisme. Perquè aquesta Barcelona, aquesta Catalunya, que tu voldries usurpar-nos, és sang nostra i no teva. Nosaltres hem elevat la magnífica ciutat de pedra que tu habites, com edificaren les Piràmides els jueus de les velles esclavituds. Nosaltres, també, com les abelles qui fan la mel per a altri, removem el bullici fecond de les seves filatures, encenem el far de les seves fundicions, qui a un mateix temps són foc i són llum; posem en les seves vies el tràfec vital i masculí dels vehicles de feina, la cridadissa del bell comerç ambulat, l'elevació de les bastides agosarades, la cançó florint com una rosella entre els llavis, qui la deixen caure, com un petó amorós, entre cada dues pedres de les noves edificacions.

Jo crec que l'instant no pot ésser més favorable per a que un home conscient de la seva feina es constitueixi en nucli d'una nova concentració. El programa seria aquest: reivindicació del catalanisme per als obrers; és dir, no que el catalanisme faci a favor seu la conquesta dels obrers, sinó que els obrers facin la del catalanisme, entenent per catalanisme la representació de la voluntat col·lectiva de Catalunya. que els obrers diguin: «el catalanisme som nosaltres». Si Catalunya és una col·lectivitat, qui millor podrà representar-la que les seves majories, o sien els fills del poble, no viciats per una riquesa heretada, ni per cap interès directe en la immobilitat social? Repareu que es tracta de renovar Catalunya, de renovar Espanya; i encarregarieu aquesta renovació en els que avui estan farts, en els satisfets de la Catalunya i de l'Espanya d'avui? No! Tenim d'arrencar a les castes riques el monopoli del catalanisme, el monopoli del verb de Catalunya, que fins avui han exercit, anomenant-se, a sí mateixes exclussivament, Veu de Catalunya.

Acció negativa dels intel·lectuals

Per aixó, el primer inconvenient és el desacord entre els intel·lectuals i la massa. Fixeu-vos en aquesta curiosa inversió de coses: «nosaltres tenim la massa a casa de l'enemic». I aquesta massa té a casa nostra el seu veritable sentiment. Per una conseqüència de la política del no entendre's, hi ha encreuament qui ens fa mirar en poder d'altri el nostre veritable auditori obrer, mentres aquest auditori potser trobaria en nosaltres la seva veu pròpia. Així com tota Catalunya va dormir tres segles, perquè havia perdut l'us del seu idioma i era una nacionali-

tat muda, així els nostres proletaris cobrarien una ànima tot seguit que se sentís comprès per aquesta massa cobraria un cos per a la seva ànima, avui impotent.

Jo crec, amics meus, que l'intel·lectualisme català, per conseqüència d'aquesta barreja, atravesa una crisi d'escepticisme i d'infecunditat. Els nostres intel·lectuals, s'han acostumat massa a «somriure sobre les coses», a desconfiar, ja per endavant, de tota acció, al «diletantisme» de la «rebutada». És que viuen en un ambient que els mata, en un ambient que no pot comprendre'ls, o, millor encara, que no vol comprendre'ls, i fingeix el contrari per a atreure-se'ls. Perdoneu-me que us parli ara, per uns moments, de la meua experiència personal en aquest punt. Jo crec haver servit, entre la generalitat dels meus, com a ... ficció del radicalisme que no sentien, i com a excusa del conservatisme que sempre han tingut. Era útil, per a les sinceritats de molts, això de tenir un sincer qui feia cridadisses entusiastes, i donava coloracions d'esquerra a uns homes perfectament conservadors; a uns homes contagiats d'aquell conegut castellanisme que consisteix en la política del «ten con ten», del «governar es transigir», del «dar tiempo al tiempo», del «ir tirando»... Jo he estat a manera d'un còndid en un ambient de poca franquesa; i per aixó jo voldria donar a la meua peroració d'avui, en primer lloc, els caràcters d'una veu ben forta de sinceritat. No sé si ho fa la meua condició de mallorquí, d'home no nascut en la Catalunya continental; no sé si ho fa una diferència nàdiva de temperaments; però jo us declaro que, per efecte d'aquesta incomprensió amb que jo he vist rebuda la meua paraula, per uns moments he dubtat si aquestes dues conferències meves d'aquests dies serien el meu «cant del cigne», el testament meu com a home públic, els meus darrers actes de ciutadà català. He dubtat si mai més ja tornaria a tenir l'honra de dirigir-vos la paraula, la meua pobra paraula «del qui clama en el desert... Però vosaltres, obrers, esteu tal volta destinats a treure'm d'aquest pessimisme, d'aquest pessimisme d'home encastellat en una roca perduda allà-baix, mar endins, sobre una ciutat morta, pessimisme qui em fa modular involuntàriament aquells versos castellans:

A mis soledades voy,
De mis soledades vengo...

Perquè jo, qui sóc un home d'illa, no sé si l'isolament més absolut és el geogràfic o el moral; l'isolament del qui es troba lluny de la ciutat amb qui comunica, o la del qui es troba en mig d'una ciutat amb qui no logra mai comunicar...

Els homes-nuclis de les concentracions catalanes han estat, fins avui, més aviat «conduïts» que «conductors». El que se'n diu «política realista», ja indica que el qui la faci tindrà en compte més aviat els

«interessos» dirigits, que les «idees» noves; serà un reflecte més que un irradiador; serà un gerent, més que un mestre. Per això els homes que hem proclamat genials, en aquesta nostra Catalunya, han resultat els qui millor han sabut reduir les paraules al sentit general, i no els qui més han sabut modificar aquest sentit general, i portar-lo per vies noves. Hem cregut que quant més flaire de terror tenien, és dir, quant més participaven dels defectes de la raça, per excés de sentit pràctic i absència de sentit ideal, eren més útils i forts, perquè més catalans eren. Ah! És que no es tractava de mostrar-se catalans, sinó homes de ciutadania i de modernitat! Hem fet una distinció fatal, ben espanyola, entre homes de doctrina i homes d'acció, perquè sentíem que el nostre poble és radicalment incapaç de doctrina, i que l'acció per a dirigir-lo consisteix en adular els seus instints, com ha fet el radicalisme, o adular els seus interessos materials a costa dels interessos espirituals, a la madrilenya, «hombres listos», i hem cregut que el partit era un medi d'enganyar el poble confirmant-lo en les seves debilitats i proclamant glòries les seves pròpies inferioritats!.

L'intel·lectualisme ha resultat quasi exclusivisme negatiu. Després de llegir les paraules de molts intel·lectuals nostres, sempre tinc temptacions de preguntar-los: Voleu resumir en una quartilla el que hi hagi d'afirmatiu, de positiu, en les vostres idees? Voleu escriure el que en diríem la vostra Constitució, la Constitució interna i personal de cada un de vosaltres? Ah! Ben pocs serien els nostres intel·lectuals qui resistissin a la prova. Doncs bé: aquesta prova ens mostra que Catalunya, en la flor de les intel·ligències qui per ella pensen, no té afirmacions, no té idees positives, no té idees qui portin al davant un signe de més, i no un signe de menys. Com podria tenir capacitat d'ésser autònoma, si en comptes de voler, deixa de voler? Com podria ésser-ho si diu: «jo no sóc això», «jo no sóc allò», però mai diu, en definitiva, el que és? Ens diu que és Catalunya, la qual cosa es fer entrar en la definició la cosa definida, i equival a dir: «jo sóc jo». Bé, bé. Ja sabem que et dius Catalunya. Però, qui ets? És que per ésser Catalunya, no ets també la resta del món, i rebutges la flor de les civilitzacions humanes perquè no és teva, perquè no és catalana? Doncs, digueu-ho, perquè nosaltres, en aquest cas no volem ésser catalans! Si tenim de distingir-nos de la civilització externa per a ésser ben personals, ben nosaltres mateixos, acabarem per no ésser res. Tindrem per adjectiu el no tenir-ne, o l'oposició a tots els adjectius per excel·lència. - que ara toqueu la qüestió formes de govern, i en aquest punt no tenim criteri propi, perquè això no atany a Catalunya! que ara caieu en el socialisme, i en aquest punt no cal tenir criteri propi, perquè això no és Catalunya! que ara toqueu la religió, i com Catalunya té una religió, toqueu a Catalunya! - Doncs declareu d'un cop que Catalunya se sostreu a totes les preocupacions de la modernitat i fica el cap en la sorra! Digueu-ho, i nosaltres segui-

rem el nostre camí, sense Catalunya, si Catalunya no ens segueix! Nosaltres, catalans, ja construirem més enllà la nostra Catalunya, que els homes som superiors a la terra, i els catalans estem per sobre de Catalunya.

Orientacions. – Es possible un nou partit català?

Vaig a entrar, per uns moments, en la part afirmativa del meu discurs, o sia la d'orientacions generals que jo crec possibles a l'hora d'ara. Per a tenir dret a demolar, és precís construir.

Jo no us amagaré que sento l'hora present com un instant de prova suprema, de prova definitiva. Per part meua, que és l'últim assaig d'intervenció en la política catalana; i que, si no té èxit, renuncio a la lluita per a sempre més.

Jo em demano si és possible, avui, la constitució d'un nou partit en la política de Catalunya. Responc: un partit no s'improvisa. Jo crec que el partit nou, en cas de néixer, té d'ésser un catalanisme obrer, un catalanisme de tercer moment, completant l'escala de catalanismes qui comença en el catalanisme dels rics, o de la Lliga, i segueix en el de les classes mitges o nacionalisme. Fins i tot els noms de cada un d'ells ja expressarien la respectiva naturalesa: el regionalisme expressaria l'interès de la regió, dels possessors de la riquesa territorial; el nacionalisme expressaria l'interès de la nacionalitat; però nosaltres, per sobre la regió catalana, per sobre la nació catalana, guaitarem a l'univers, guaitarem a Europa, des de la finestra de Catalunya.

La nostra primera necessitat és predicar un radicalisme català, sincer, un radicalisme sense tasques, ja «m'enteneu bé». Aquest radicalisme portaria a casa nostra la noble massa dominada avui per uns homes qui són adversaris nostres únicament perquè ho són de Catalunya, i perquè en ocasions inoblidables aquest odi els ha portat a ésser també enemics de la llibertat! Es precís llevar el pedestal on s'apoiaven els ídols populars, i aquests ídols cauran per terra.

Però mentres aquest partit no es constituís podríem intentar una nova Solidaritat? Si per solidaritat s'enten unió de forces per a un fi, no hi ha dubte. Per a fer un acte teatral en pro de Catalunya ofesa vàrem fer una Solidaritat que sols en un cas consemblant tornariem a constituir. Per a fer, no ja un acte teatral, sinó una lliga permanent en favor de la llibertat, jo crec que el partit nou deuria iniciar-se sobre la base de la unió o solidaritat amb els demés republicans amics de Catalunya, i deuria ésser un partit obrer unit amb els republicans, exactament com

ho està a la resta d'Espanya el socialisme, i com també ho va estar a França per a la darrera i llarga campanya d'esquerra des de la qüestió Dreyfus.

Què deuria quedar, de l'antic catalanisme? Jo crec que, per de prompte, molt poc. Mentres Catalunya s'anés capacitant per a l'autonomia, la llengua hauria de quedar com l'única de les seves immediates afirmacions. Per ara, el catalanisme és l'idioma. Res més. Però l'idioma és tot. Quan l'idioma és instrument i medi de les relacions públiques, sobretot de la premsa, i no és merament cosa pròpia de les relacions privades, de la família, esteu segurs de que l'idioma crearà la pàtria forta, crearà la pàtria que avui encara no existeix. Perquè l'idioma, ciutadans, és com un gran clarí de guerra, qui sonant en la boca mateixa de les multituds, els comunica subtilment una consciència, remou el riu de sang en les venes condormides, exalta els cors a les accions immortals, per a que les posteritats diguin: en tal dia, en tal hora, no va parlar un home; fou el poble qui parlà!

Jo veig el catalanisme com una de les mil aspiracions de llibertat que falta implantar a Espanya; però no ja com l'única d'elles.

Si Catalunya, en les seves proves davant Europa, s'hagués manifestat capaç d'autonomia, aleshores aquesta autonomia catalana hauria pogut fer de Catalunya un racó europeu dins Espanya, un racó de llibertat en el territori espanyol. Però des del moment que Catalunya, en les seves castes directores, pateix dels vicis generals de tot el país, cal pensar que necessita, com la resta d'Espanya, una prèvia capacitació, qui la faci digna de llibertat. Fins que Espanya sia major i no menor, no podrà ésser emancipada del seu vell absolutisme. Fins que Catalunya sia també major, no podrà ésser emancipada tampoc. Jo vull l'autonomia catalana, o llibertat col·lectiva de Catalunya, sols en el supòsit de que tinguem ja el sentit de la llibertat individual. Al contrari la rebutjo! La condemno! què valen les disputes sobre centralisme, si la llibertat individual està en perill?

Per això jo proclamo avui la necessitat d'integrar la nostra acció d'homes d'esquerra en l'acció de totes les esquerres espanyoles, subordinant a la llibertat espanyola la llibertat catalana; perquè la llibertat espanyola és plet comunal de tots, i la llibertat catalana no seria més que una mentida vil, si els catalans no fóssim lliures com a homes dintre de casa nostra, per incapacitat.

Es que l'ideal del catalanisme, fins avui, ha consistit més en fer de Catalunya un refugi contra l'Espanya lliberal, afrancesada, jacobina, com n'hem dit, que no en fer de Catalunya una acció contra l'Espanya pretoriana i clerical. Ens hem acostumat a imaginar el foc de Catalunya com un fogar («pro aris et focis»), com una llar, com una foganya, un fogó o un escalfa-planxes, com una escalfor de domicili tancadet, i no com un «foco», com un far irradiant, com un projector de llum vi-

víssima i rutilant sobre els pobles obscurs i les vilettes mortes, plenes de beateria i pobresa d'animal.

Panpolitisme

En l'evolució del catalanisme, si bé es mira, hi ha hagut un primer període en què dominà l'element geogràfic, o sia el territori, el medi; i aquest període és el regionalisme. Hi ha hagut un segon període en que va dominar l'element antropològic, el sentit de la raça, i es formà el nacionalisme. Però ara ens falta un tercer període en què domini l'element cronològic, el «tempo», i es formi entre nosaltres l'europeisme.

Per això jo us dic, en resum, que tot el nostre fi consisteix en aquest lema: «incorporació de Catalunya a Europa». Ja sabeu la meua antiga afició a inventar paraules expressives, concentradores d'un ideal complexe, doncs bé: un dia vaig pronunciar, com a victòria nostra contra el temps, la paraula «Futurisme»; ara, com a victòria nostra contra l'espai, pronuncio la paraula «Panpolitisme». El futurisme consisteix en acomodar la nostra ànima en els temps futurs per a que més aviat vinguin; el panpolitisme consistirà en viure des de Catalunya la vida de totes les ciutats del món, de totes les cultures del món, allargant l'ànima per més enllà de les fronteres, en una avidesa insaciabile de civilització. El panpolitisme és, en quant a l'espai, el que és el futurisme en quant al temps.

Però jo, catalanista acèrrim, voldria també, i no m'amago de dir-ho, voldria una altra incorporació: la incorporació de Catalunya a l'Espanya dels qui lluiten per la llibertat; la incorporació d'una Catalunya ben catalana, a fi de què no sembli, com ara, que els col·laboradors en la lluita de les esquerres espanyoles són, a Catalunya, únicament els elements castellans; i per a que des de Madrid, no ajudessin exclusivament a les esquerres enemigues de Catalunya. Ens cal concitar-nos la simpatia, que avui no tenim, de les esquerres enemigues de Catalunya. Ens cal concitar-nos la simpatia, que avui no tenim, de les esquerres sanes espanyoles, mostrant bé que el nostre catalanisme no és més que un aspecte del nostre amor a la llibertat i a Europa, una com a carta de naturalització europea; i que per als espanyols animats de la mateixa aspiració, de la mateixa dèria, no tenim altra cosa sinó una immensa simpatia, una immensa confraternitat. Com no la tindriem, si la tenim per a tots els pobles opresos, en la lluita contra la tirania dels seus respectius governs? I què més dóna que sia un poble en massa qui lluiti contra la tirania d'un altre poble, o bé que sia una minoria de selectes i d'homes de llibertat qui lluiti contra les multituds, contra les masses abjectes i vils, adoradores de les pròpies cadenes?

Torno a dir: habilitació de Catalunya per a l'autonomia, habilitant els seus obrers per a imposar la llibertat. Educacionisme obrer. Infondre una educació de catalans i d'homes en els obrers, qui tenen la superioritat d'una ànima verge, oberta com una àmfora en el líquid generós que hi vesseu; mentres les castes mitges i elevades tenen l'ànima plena d'una educació viciosa, qui ha provat la seva ineficàcia per a fer l'autonomia de Catalunya i dels catalans. Una ineducació és sempre més favorable que una perniciosa i falsa educació, ja que la ineducació pot rebre les llavors noves, i la falsa educació ja té el solc invadit per les males plantes, i no pot rebre res.

Feconditat de la lluita

La nostra ciutat és una ciutat de lluita. Però això no és un mal, si la lluita és lluita per la cultura i per la llibertat. Desgraciades les terres on no hi ha lluita, perquè elles són anticipacions de cementiri, imatges prèvies de la mort. És que l'ideal nostre podria mai consistir en fer de Barcelona una capital? Jo no vull altra cosa sinó integrar aquesta doble lluita en una mateixa aspiració de llibertat, com si l'una i l'altra batalla fossin el ressò del combat universal; del combat present a totes les metròpolis dignes de dir-se metròpolis, dignes de dir-se modernes. I que mentres els nous catalanistes se solidaritzessin amb els obrers unint els dos exèrcits, els obrers se solidaritzessin amb Catalunya per a vestir-la de modernitat. Totes les grans ciutats tenen en les entranyes, com a Rebeca, una lluita de dos germans bessons. Històricament, tots els pobles comencen per una d'aquestes lluites entre germans. Però aquestes lluites són prolífiques, són gèrmens de feconditat. I diríeu que la topada dels ideals és topada de dues espases qui es creuen, i d'on surten guspires de llum per a il·luminar les tenebres. No maleiu, doncs, la lluita: civilitzeu-la!

Eixamplament espiritual de Barcelona

Ciudadans: aquí al defora, us deia, s'extén, grandiosa i bronzenta, Barcelona. Un magnífic eixamplament de la ciutat material multiplica avui la Barcelona antiga. Ciudadans: jo vinc a excitar-vos a emprendre l'eixamplament espiritual de la ciutat de Barcelona, l'«Ensanche» espiritual de Barcelona! Jo vinc a demanar-vos que construïu la ciutat d'idees que ens manca per a sobrepujar en glòria la ciutat material. Jo fantasio, en aquest moment del col·loqui, les vies de la Barcelona

ideal, testa de Catalunya; on cada edifici és una victòria sobre la terra i on cada carrer és un transcórrer vivíssim de ciutadans, qui porten, cada un d'ells, en el seu cor, la imatge de la ciutat entera. Però vosaltres mateixos ja sou, en potència, aqueixa Barcelona per venir! Jo aplico sobre vosaltres l'orella atenta, i escolto la palpitació d'aquest gran cor.

Barcelona se's agrandida, además, amb l'agregació dels pobles que la voltaven. Doncs la vull més gran encara. Jo vull que s'ajuntin, a la nostra Barcelona d'idees, totes les demés ciutats ben modernes, i que elles sien ravals nostres i nosaltres ravals d'elles, formant una immensa pinya de civilitzacions i de cultures.

Vosaltres, eternes joventuts, amigues meves, les qui sabeu bé que aquesta conferència és una forta alenada de romanticisme sobre la prosa dels pràctics, dels eters negociants, bé comprendreu que no sabria estancarme'n de construir un petit paràgraf sobre les meves amors en aquesta ciutat nostra, qui és per a mi com una dona estimada, amb totes les gràcies i també totes les inconstàncies de la feminitat, plena de crudeltats divines. Perquè els nostres amors amb ella són com els amors d'un mortal amb una deessa, amb una immortal qui, perquè té consciència de la seva immortalitat, desprecia els seus propis fills, qui passaran, mentres ella restarà sempre. I ella somriu, com una dona, en els fullatges estivals, i se cimbreja en les banderoles, i espurneja d'ulls, felinament, en la lluminària de les seves nits, i s'ajeu esllanguida en el repòs de les seves festes, i remou els estendarts i les filoses entre cançons alternes de treball i de revolta... Però les seves mirades, com les dels antics encantaments, poden donar la mort.

És per ella, és pel seu amor, que jo us demano un alçament dels cors, a fi de què demà sia digne de presentar-se a les demés ciutadanes com una esplèndida companyona.

Vaig a acabar. Jo voldria trobar unes paraules d'acabament dignes de vosaltres. Heu imaginat ben bé el que hi ha de solemnia, de decisiu, en l'acabament d'un discurs, d'una entrevista del ciutadà amb el poble? La paraula des dels llavis del qui la pronuncia, s'envola com una llavor tirada sobre la terra. Aquesta paraula morirà com un extingir-se la vibració, o bé remourà les humanitats amb una gran ventada d'alçament. El ciutadà qui ara us parla no fa més que repetir, davant el poble enter de Barcelona, el que té dit a la tribuna dels periòdics o a la tribuna de les societats polítiques. Per a la meva petita glòria jo no us diré més que això: jo no he rectificat mai la meva acció: els fets i les coses han passat sobre meu sense alterar-me, i jo he insistit en la meua paraula de sempre, la mateixa que ara vinc a dir-vos, ciutadans. Jo apelo a vosaltres, jo apelo a Catalunya, contra la política de les velles prudències, qui ha fracassat definitivament. Jo us demano que tregueu

a la prova pública una política de sinceritats. No hem dit mil vegades que la política espanyola és una política insincera, falsa, que sona a buit? Doncs el millor dels catalanismes serà que la nostra política sia ben neta de tot dissimul, sense atenuacions ni mitges tintes, ben plena de sinceritat; que així serà una excel. lència de Catalunya en mig del retràs espanyol! De les actituds clares, de les paraules franques, no diem que són actituds «a la catalana»? Doncs aquest catalanisme és el que jo demano!

No m'agrada mirar endarrera. No vull parlar ja de dretes ni d'esquerres. Jo m'avanço avui en mig d'aquesta escena, com si fos a la plaça pública; m'avanço amb l'estol dels meus amics qui vulguin seguir-me; miro endavant, i truco a les portes de l'enemic, per a que els enemics de bona voluntat vinguin a nosaltres. Jo extenc la vista pel campament enemic, on s'arplega avui la massa proletària de Barcelona; i jo invoco les tendes de l'adversari, amb una frisança de tot l'esperit.

Voldria acabar amb una imatge graciosa, una imatge, que aparegués als vostres ulls com un gest de galanteria, com una gran reverència de salutació, com una cadència de bells ropatges o de belles melodies... Jo tinc encara en els ulls l'enlluernament de la vostra Barcelona, l'espurneig de la meva Barcelona, després de tants mesos de no veure-la. I bé: en mig de la plaça he trobat, a terra, aquesta bandera de sinceritat ruda, de franquesa viril, de crua veritat a la catalana; jo la recullo, l'alço cap al cel, com si fos una hòstia, com si fos un sacrament, us la mostro emocionat i tremolós de veu, com mostraren la imatge del Crist el dia del Corpus de Sang, segons es canta en la cançó dels Segadors; i ofereixo aquest penó, com un símbol i una guia, al més digne de vosaltres. Teniu!

II

CATALANISME SOCIALISTA

Conferència donada per Gabriel Alomar, al Teatre Principal de Barcelona, el dia 18 de desembre de 1910, organitzada per l'Ateneu Enciclopèdic Popular.

CATALANISME SOCIALISTA

Ciudadans:

Si no fos una frase rebregada aquella de «las segundas partes» us la citaria al començament d'aquesta conferència. Per segona vegada en pocs dies parlo des d'un teatre barceloní i em sento amb la feixuga dificultat de continuar essent digne de vosaltres.

He de començar amb una ratificació de tot allò que us deia ara fa quinze dies: sento que els moments són decissius per la política catalana i em sembla experimentar dins de mi mateix el repercutir d'aquests instants de suprema crisi, com si el meu cas personal fos un reflex o un ressò de la gran mare Catalunya.

Avui no heu d'esperar de mi paraules estridents. La nostra entrevista serà plàcida i tranquil·la. Jo voldria substituir aquesta estridència amb una gràcia de paraula que donés a allò que vaig a dir més eficàcia perquè penetrés subtilment el vostre ànim i jo no us semblés tan indigne de la vostra atenció.

Parlar al poble des d'un teatre és una acció que té per a mi aires de cerimònia quasi religiosa. L'oratoria política cobra aquí un no sé què de tragèdia, de representació simbòlica; la poesia s'ajunta a la ciutat com una dansa sagrada i acut involuntàriament a la memòria el record d'aquell dia en el qual, en el Joc de Pilota de Versalles, unint-se la política de la ciutat que neixia amb la bellesa olímpica dels jocs públics, eters sementers de democràcia, va ser formulada la llibertat dels homes i de les nacions i, per tant, va ser formulada, en germen, la llibertat dels catalans i la llibertat de Catalunya.

A les taules dels teatres i en els estadis dels jocs públics s'ha conservat sempre, com una ara encesa, l'herència de la concepció clàssica de la ciutadania, i els ecos d'aquests mateix recinte bastarien per donar a la meua veu la significació que jo, per mi sol, no sabia donar-li.

Organitzada aquesta conferència per l'Ateneu Enciclopèdic Popular, societat de cultura, he cregut que havia de donar-li un caràcter més aviat pedagògic, més aviat acadèmic, que tribunic. No sé si hauré assolit complaure-us. Potser un escenari no és lloc adequat per l'oratoria de càtedra o d'ateneu. Potser hi haurà un contrast entre les meves paraules i el lloc on les pronuncio. Jo us demano que en gràcia a la be-

nemèrita institució de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, m'ho tingueu en compte.

Un discurs de negacions és més teatral, més escènic, que no pas un discurs d'afirmacions; perquè l'enrunament és sorollós i momentani. En canvi, la construcció és obra lenta i poc vistosa.

Qualitat burgesa del Catalanisme

He de parlar-vos del catalanisme socialista. El malentès fonamental de la nostra política és que tenim dos problemes divergents en comptes d'un: davant d'Espanya, tenim el problema català, però davant del món tenim, com a tot arreu a l'hora present, el problema obrer. Anem a formular succintament la naturalesa d'un i altre procurant la major claredat, fins i tot a costa de l'eloqüència.

Catalunya presenta davant d'Espanya el catalanisme. I què és el catalanisme? quina definició ben concreta, ben plàstica, en faríem? Es un problema de «castes», no de «races». Jo em guardaré de retreure una volta més aquelles afirmacions calumniosament atribuïdes al doctor Robert sobre la superioritat dels cranis catalans, però sigui com sigui, el catalanisme pot definir-se: «l'oposició entre la casta catalana i la castellana». Així cauen per terra totes les divagacions ideològiques sobre aquest problema. En canvi, cobra relleu el concepte de catalanisme com a qüestió exlússivament sentimental. Entre castellans i catalans no hi ha una diferència de races; hi ha una diferència de castes. La diferència de races és una apreciació d'antropologia, que pot discutir-se; però la diferència de castes és un fet i els fets no es discuteixen perquè són evidents.

Quina casta és superior, la castellana o la catalana? La superioritat és un concepte relatiu. Nosaltres tenim unes superioritats sobre els castellans i ells en tenen sobre nosaltres. L'hegemonia que avui exerceixen vol dir que han estat superiors. La renaixença de Catalunya vol dir que avui, políticament, nosaltres som superiors. Per què? Perquè hem sabut adaptar-nos millor al moment actual. Això no significa que sabrem adaptar-nos també al moment futur. Allò que se'n diu «la rudeza catalana», la callositat de les nostres mans de constructor, revela una superioritat nostra de mascles, de fecundadors, una superioritat damunt les corts afeminades i corrompudes.

Des de la Revolució Francesa, les castes nobles han anat cedint l'imperi a les castes burgeses. Encara avui mateix la lluita entre la Cambra dels Comuns i la dels Lords és un símptoma d'aquella substitució dels nobles pels burgesos. Doncs bé: el catalanisme és la substitució de la casta cortesana, enemiga del treball, casta que té per nucli

Madrid, per la casta que ells anomenen «laboriosa», per la casta burgesa que té per fogar Barcelona.

Tal volta jo ho veig amb més claredat perquè visc lluny de vosaltres. Problema de sentiment i no d'idees, he dit. I per això els moments més forts d'aquesta lluita són moments d'odis sense motiu, d'antipaties incompreses, d'entusiasmes patriòtics oposats, de banderes que topen i de veus que criden com apel·lacions al cel. Per part d'ells, les lleis que imposen, des de la llei Silvela a la llei de Jurisdiccions, són lleis de «passió» i no lleis de «raó». Es fonamenten en l'odi i no en la justícia.

I si no us haguéssiu de prendre malament les meves paraules, us diria que nosaltres també hem fonamentat més en l'odi que en la justícia els nostres «Segadors», els nostres onzes de setembre, tot el nostre pintoresc «quatrebarrisme» de fanfàrria... Ah, senyors meus! Hem fet més aviat la pàtria negativa que la pàtria afirmativa i jo vull dir-vos que per a mi la pàtria és davant de tot una gran i poderosa afirmació. No és un odi sinó que és un amor.

N'hi ha que imaginem el catalanisme com un moviment contrari a la Revolució Francesa, perquè diuen que la Revolució Francesa va ser jacobina i unitària com ho era l'antic règim. Però aquests obliden que la riquesa material de Catalunya és una conseqüència de la victòria burgesa sobre els antics nobles i, per tant, és una conseqüència de la Revolució. A més, el nostre vocabulari polític no pot ser més burgès: «política realista, res de romanticismes, hem de ser positius, pràctics, etc.».

En resum: nosaltres ens hem sentit superiors a Madrid perquè som burgesos mentre que a Madrid són cortesans, gent de l'antic règim. Aquesta superioritat social nostra ha volgut tornar-se superioritat política, ha volgut «governar». I això és el catalanisme. Doncs bé, jo us dic que si ara no sabem convertir aquest burgesisme catalanista, que fa la nostra força d'avui, en obrerisme catalanista que faci la nostra força de demà, el temps ens passarà per sobre i morirem com a catalans.

Nosaltres, com a burgesos, hem alçat el crit contra el castellanisme que és l'antic règim. Però ara alcen el crit contra nosaltres els obrers, que són el règim de demà. Hi ha un separatisme contra nosaltres: el separatisme dels obrers. Perquè els obrers ens diuen: no en volem saber res de la teva pàtria, de la teva bandera, de la teva història nacional, de la teva demanda, de la teva reivindicació. Nosaltres tenim la nostra demanda contra vosaltres. Tenim allò que en diuen una «qüestió prèvia».

I els elements no catalans, aquells immigrants i buròcrates dels quals us parlava l'altre dia, han aprofitat naturalment contra nosaltres aquest odi, aquesta força. Barcelona, com l'antiga Roma, té un contingent poderós de gent no catalana; així Roma tenia dintre d'ella els bàr-

bars i els plebeus, que havien de destruir-la perquè ella no va saber elevar-los com devia, a una dignificació de ciutadans.

Així com a certes obres dramàtiques, els obrers són aliats dels nobles contra els burgesos, així el madrilenyisme s'ha aliat amb l'obrerisme català contra el catalanisme burgès, valent-se de certs cabdills i certes demagògies que tots coneixem massa... Aquí està tot el mal. I nosaltres no ens hem sabut defensar, fins avui, contra aquesta artimanya. Quan vàrem fer la solidaritat contra la llei de Jurisdiccions, ni tan sols vàrem recordar que els obrers estaven tan menaçats com nosaltres per aquesta llei opressora del pensament; i l'ajut dels obrers va mancar-nos. Mentre avui, en la política espanyola, els obrers són gairebé els únics que es recorden de protestar contra la llei tirànica.

L'obrer català d'avui

Ara bé, ciutadans, jo us dic: el catalanisme socialista ha de ser.

Vejam: quines forces s'hi oposen? D'una part, l'interès de casta del catalanisme burgès. Això no compta, perquè si és precís, construirem en front i contra la Catalunya nacional una Catalunya internacional fins i tot malgrat els catalans. D'altra part, al catalanisme socialista s'hi oposa la naturalesa caòtica, inorgànica, atomística, individualista, anarquista, de l'obrer català. I aquesta és la finalitat primera del meu discurs d'avui.

Aquí a Catalunya hi ha un desequilibri polític pel qual la quantitat ofega la qualitat. Els «més» ofeguen els «millors». Així com deia l'altre dia que Catalunya no és autònoma perquè no té capacitat de ser-ho i per això està sotmesa a Madrid, avui us diré: l'obrer català no està emancipat dels cabdills perquè encara no té capacitat d'ésser lliure. Catalunya sofreix el domini de Madrid; l'obrer català sofreix el domini de l'home que tots sabeu i que és una mena de Madrid en carn i os. Aquest home és a l'obrer català exactament el mateix que Madrid és a Catalunya. Ja veieu doncs, que una mateixa tirania aclapara als obrers i a Catalunya. I serem tan desmanyats i tan inútils que no sabrem aliar l'obrer i Catalunya contra l'enemic comú de tots dos?

Evolució de l'obrer

Un dia vaig dir: el catalanisme té tres moments: el regional, o de la terra, el nacional, o dels homes, el polític, o de la ciutat. En aquest darrer no hi som encara de ple perquè ni Espanya ni Catalunya han

arribat a un moment polític de veritat i es troben encara en el moment nacional. Doncs bé: també el proletariat té tres moments: el primer és el moment sentimental, el moment anarquista, el segon és el moment intel·lectual o socialista, el tercer és el moment de la voluntat, el moment polític, el moment humà.

Parlem del primer. Quan l'obrer no és encara més que anarquista, és anònim, està sotmès al sentimentalisme primitiu de totes les prehistòries, i els oradors que en diríem hipnotistes el fan anar allà on volen perquè l'obrer no té encara consciència de solidaritat, d'unió, de confederació. És un obrer negatiu, pessimista, impulsiu. Dirà sempre «allò que no és» en lloc de dir «allò que és». Es lliurarà al destructivisme pur. I així com els aristòcrates emigrats durant la Revolució Francesa varen aprofitar els pagesos contra la llibertat; així com els carlins aprofitaren contra la llibertat els nostres pagesos catalans, així avui el madrilenyisme ha aprofitat l'obrer català, també senzill, com aquells, contra la causa de Catalunya.

Aquest obrer primitiu, que pertany a l'antropologia i no a la sociologia, ve a ser allò que representa el regionalisme com a grau primitiu del sentit de territori.

Però l'obrer anarquista evoluciona, puja un grau i es torna socialista. Era sentimental i es fa reflexiu, intel·ligent, conscient. Ja té instint d'agrupació, ja té comunitat d'interessos, sentit de casta, de federació, «esperit de cos». Allò que era moment «antropològic» es torna moment «social». Abans l'obrer no tenia moviment propi, era un ramat conduït per forces externes. Ara ja es mou a sí mateix. Era satèl·lit i ja és planeta. Era larva i ja és crisàlida. És la nació-proletariat alçant-se contra la nació-Estat. És un nacionalisme de casta. En part, és encara negatiu, perquè es posa com una negació davant la fortalesa de l'Estat burgès dreçada en front d'ell. Però és ja afirmatiu perquè té consciència de la força pròpia, encara que la tingui vagament del seu fi. És, en sentit dels homes, allò que és el nostre nacionalisme en sentit de la terra: un segon grau.

Però ve el tercer grau. El grau primer era el de la sensibilitat; el segon el de la intel·ligència; el tercer, el de la voluntat. L'obrer cobra eficàcia de paraula, cristal·litza, opera. No se sent ja com a casta, sinó com a conductor futur de tota la societat. Se sent home i no ja treballador. Se sent universal. Allò que era moment «social» es torna ja moment «polític». Ell, que es movia a sí mateix, ara mou els altres. Ja no és autòmata sinó que és motor. Ja no és planeta sinó estel. Ja no és crisàlida sinó papallona i papallona vol dir, originàriament, ànima. L'obrer, que era un cos ple de força és ja una ànima plena d'ideals, i digueu-me: no hi ha aquí la més gran, la més sublim de totes les poesies humanes?

Així avui, per totes les nacions, el socialisme sent la proximitat d'aquest instant de creixença; se solidaritza amb l'interès de les esquerres, entra com a tal en la col·laboració parlamentària i renovarà ben aviat el nostre mateix ambient polític com un gran buf de purificació.

Paral·lel amb l'evolució del catalanisme

Tal és l'evolució del socialisme. Ara bé: l'evolució del catalanisme és paral·lela a aquella. De primer, els catalanistes varen ser purament lírics, cantant a Catalunya com els obrers ingenus canten a l'anarquisme. Després varen sentir l'instint de l'agrupació de raça, equivalent a l'agrupació de casta del socialisme. Els obrers s'unien com a obrers; els catalans s'unien com a catalans. Doncs jo voldria avui que els obrers s'unissin com a homes, no ja com a obrers, i que els catalans s'unissin com a homes, no ja com a catalans. Voldria que uns i altres tinguessin ja consciència de treballar per la plena ciutadania de tots i no ja per la seva casta o per la seva raça, per la seva classe o per la seva nació.

Així com hi ha obrers que encara creuen que el proletariat s'ha de desentendre de tot allò que no sigui l'interès material de la classe obrera, i que no han d'intervenir directament en política, hi ha catalanistes que creuen també que Catalunya es pot desentendre de la causa universal de llibertat i democràcia. Ni el catalanisme pot viure fora del món ni fora del món pot viure l'obrerisme.

Tot sorprès per aquestes semblances entre el corrent catalanista i el corrent obrer, jo em pregunto ara si no podríem confondre en una sola confluència els nostres dos rius, formant un angle amb les dues línies, una sola aspiració amb les dues polítiques. Catalunya serà una nació solament el dia que s'hi trobin totes les formes de la política moderna. Si nosaltres, com a catalanistes d'esquerra, diem que som homes d'emancipació i de llibertat, hem d'acceptar totes les demandes de l'obrer que sospira per l'emancipació i per la llibertat. I si els obrers es diuen homes de federació, han d'acceptar la federació natural de les nacionalitats, ja que el somni comú de tots nosaltres té per nom internacionalisme, o sigui, conjunció de totes les nacions alliberades. Llibertat és doncs l'ideal de l'obrer, llibertat és doncs l'ideal del veritable catalanista. Internacionalisme suposa nació, perquè tota suma presuposa sumands. El catalanista conscient aspira a que la seva nacionalitat s'integri o federi amb totes les altres nacions de la terra, com un sumand a la suma. El socialista aspira a que la seva nació s'integri un dia en la internacional universal. Doncs aquí s'ajunten exactament les dues escoles. I no confondríem en una sola les nostres banderes? I no

marxariem junts vers l'avenir? Des d'ara, el ciutadà que us parla declara fer seves totes, absolutament totes les reivindicacions de l'obrer, com a obrer i com a català. I escolteu-me bé: si algun dia, per l'atzar de les coses, aparegués una ombra de conflicte entre la causa de Catalunya i la causa del treballador, o sigui, entre la causa de la llibertat nacional i la causa de la llibertat individual, jo us juro que votaria serenament contra la pàtria, contra Catalunya i en favor del treballador. Perquè Catalunya no seria aleshores la pàtria, sinó l'opressió. I el treballador en aquells moments seria la llibertat, i jo no faré mai traïció a la llibertat.

Capacitació per la política

Sento flotar en l'aire, ciutadans, la transcendència i la intensitat del moment en què us parlo. Tots palpem en el vent de les places l'aproximació de les hores històriques, com aquelles ràfegues d'aire humit que anuncien les tempestes. La clau que ha d'obrir-nos les portes de la Bastilla és aquesta paraula, en la qual és concentra la necessitat dels obrers i dels catalans: «capacitació». Hem de fer-nos capaços del moment actual. «Capacitació de política». Catalunya necessita capacitar-se per ésser autònoma, això és: lliure. Els obrers necessiten capacitar-se per a ésser lliures, això és: autònoms. I si els obrers de Catalunya arriben a capacitar-se per a aquesta llibertat, Catalunya adquirirà un dret per a alternar amb totes les nacions del món ja capacitades; i de fet serà autònoma, de fet serà lliure.

Tots els interessos dels conservadors o dels reaccionaris es caracteritzen per tenir odi a la política. Parleu amb un burgès, un home de sa casa, un d'aquells homes que pel carrer no són ciutadans, sinó que són merament «transeünts» i demaneu-li què opina sobre les necessitats públiques d'Espanya. Aquest home, com si no li preguntéssiu sobre coses «polítiques», us respondrà amb aquella coneguda bestiesa: «menys política i més administració». I és que la paraula «conservador» vol dir home que està conforme amb el present i que, per tant, no té ideals, ja que els ideals són sistemes de canvi, d'avenir, aspiracions a coses noves, i són la part espiritual de l'home. I el conservador pur, en lloc d'ideals té interessos, que són la part material, la part animal dels homes i de les societats, són el ventre i no el cap.

Pregunteu després a un anarquista pur què opina sobre la cosa pública i la resposta us sorprendrà perquè serà gairebé exactament igual a la del conservador. Us dirà pestes de la política, us dirà que els treballadors n'han de fugir, de la política, que és el primer dels mals. I

és que aquest anarquista, candorós i fidel, ve a ser un reaccionari, un tradicionalista, un home religiós respecte del nostre socialisme d'avui. Aquest home és un avantpassat nostre, correspon a un temps infantil i primitiu que ja pertany a la història.

Pregunteu, per fi, a un artista, a un intel·lectual pur, dels tancats a la torre de vori, candorós fidel que adora l'art per l'art i la bellesa per la bellesa. Pregunteu-li què opina sobre la política i us respondrà gairebé el mateix que el bon burgès i que l'anarquista: us respondrà amb un gest de repugnància per la paraula «política» que ell troba indigna de tota poetització. I és que l'artista, sentimental i infantil com l'anarquista, és una altra mena de reaccionari i d'antiquat en relació amb el nostre temps.

Jo us dic, en canvi, que l'adveniment dels treballadors a la política és el que més temen els conservadors d'avui, perquè sols així podran els obrers renovar les societats. I si el catalanisme és una manifestació de política, serien tan incautes, els obrers, que no l'aprofitarien en bé propi, apoderant-se d'ell i dient: el catalanisme som nosaltres?

L'ideal contra l'interès

El burgès odia la política perquè és un home material. L'anarquista i el poeta de la torre de vori odien la política pel contrari: perquè són massa sentimentals. El burgès veu en la política un perill per a la seva riquesa, pel seu interès. L'anarquista i el poeta veuen en la política un perill per a la seva especial religió, per la seva capella, pel seu ideal. I ja veieu com un ideal equivocat pot ajudar indirectament l'interès de l'enemic.

En aquest punt passa el mateix que amb l'aliança actual de l'Església amb els rics. El cristianisme, ideal pur, ajuda avui a la riquesa, que és un pur interès. I és que «l'ideal» cristià ha passat a ser «interès» catòlic; i l'Església odia avui la política perquè hi veu un perill per a l'interès eclesiàstic; els rics odien la política perquè hi veuen un perill per a l'interès de la riquesa; i els dos odis s'han ajuntat contra l'enemic comú, que és el poble, que som tots nosaltres.

I tots nosaltres, atacats per aquesta aliança d'interessos contra ideals, hem d'ajuntar-nos també, no per la destrucció de la política, sinó per la conquesta de la política. Nosaltres, soldats de l'exèrcit de «l'ideal» contra «l'interès» tenim dues castes de no conformisme: els uns sofrem a la carn, per la misèria; els altres, sofrem en l'esperit, per l'ideal. I hem d'ajuntar-nos contra la solidaritat que formen els rics i els ignorants, o sien, els farts i els embrutits, els quals els serveixen d'instrument o de mitjà.

Ruralisme contra Socialisme

Les societats burgeses d'avui ténen un altre aliat: el pagès. Parleu de socialisme a un burgès i us dirà: «Bah! El pagès, que coneix el valor de la terra, no serà mai socialista perquè el terrer és un tros de les seves entranyes i el defensarà com a un fill, a cops de càvec.» Això prova la superioritat del socialisme, ja que és patrimoni de l'home de les ciutats, flor de les civilitzacions i setial de les cultures. «Rústec», vulgarment, ja s'oposa a «urbà», a «civilitzat». Vulgarment també, «política» vol dir el mateix que «urbanitat» i «cortesía», art del tracte humà, perfecció de les maneres. «Home social» també indica vulgarment home cortès i cultivat. Ja veieu com la civilització, la urbanitat i el socialisme són gramaticalment una mateixa cosa; com una mateixa cosa són els insocials i els rústecs. El socialisme civilitza i aristocratitza l'obrer, elevant-lo a la classe alta, en lloc de rebaixar les classes elevades fins a l'estat actual de l'obrer; l'estat de misèria intel·lectual paral·lela a la misèria corporal i de la fam, ja que la burgesia no s'accontenta amb monopolitzar el diner, sinó que, més monstruosament encara, ha monopolitzat la instrucció, l'educació, la mentida dels títols acadèmics, els quals han erigit la nova casta hereditària i estúpida dels «homes de carrera», que dissimula moltes imbecilitats mentre les intel·ligències populars quedaven ofegades, per manca de mitjans materials, d'obrir els ulls a la claror i l'esperit a la ciència.

La tendència del socialisme és aquesta: allunyar cada dia més del rusticisme el treballador, ja que el rusticisme l'embruteix i el col·loca com un instrument i un arma al servei dels rics. Està bé: doncs la meua obra personal dins el catalanisme ha estat exactament la mateixa: allunyar del ruralisme originari el sentiment col·lectiu o nacional de Catalunya, acostant-lo al ciutadanisme de Barcelona per fer-lo universal i humà com ho és el socialisme. Ja veieu que la meua tasca de catalanista ha estat sempre socialista, perquè sols així podia ser universal.

Durant la Revolució Francesa, els nobles, destronats, trobaren ajuda en el pagès de la Vendée contra el ciutadà de París que s'alliberava. Avui també, els burgesos, combatuts pel socialisme, intenten trobar ajuda en els pagesos, aliant un interès i una ignorància contra un ideal i una educació; l'interès dels rics i la ignorància dels rústecs contra l'ideal dels obrers i l'educació dels ciutadans.

A Catalunya, altre temps, els pagesos van actuar d'una manera ben diferent, perquè al segle XV, els remenses ajudaren el rei contra les castes privilegiades i les formes feudals.

El catalanisme, que tan pagès va ser en els seus inicis, pot trobar, en mans de l'obrer ciutadà, la seva definitiva modernització.

Alliberar la terra catalana del domini capitalista és exactament fer obra de catalanisme. En el terreny polític, aspirem a l'autonomia, això és un catalanisme, però en l'esfera social, aspirem a posseir tots la terra nostra, Catalunya, i això és un altre catalanisme. Vegeu com s'ajunten sota un sol nom les dues idees i com totes dues són catalanisme. La terra catalana és una segrestada que volem deslliurar; i quan sigui de tots, homes i terra ens haurem fos en una sola entitat i socialisme i catalanisme seran el mateix.

Els tres problemes

Resumint: hi ha tres problemes a Catalunya: primer: conflicte nostre de ciutadans davant la societat catalana; això és l'aspecte socialista. Segon: conflicte nostre de catalans davant d'Espanya; això és l'aspecte catalanista. Tercer: conflicte nostre d'espanyols davant d'Europa; això és l'aspecte civilista.

Aquests tres aspectes representen per a mi els tres graus del progrés de Catalunya: l'obrer ha de fer-se socialista, i el socialisme ha d'apoderar-se del catalanisme; així s'unirà Catalunya al corrent europeu o internacional. Europa ve a ser una mena de confederació espiritual on Espanya no hi és encara compresa. Es precis que Catalunya, almenys, s'hi ajunti.

La història moderna d'Espanya podria definir-se així: una sèrie d'esforços malaguanyats per a fer-se europea, per a «federar-se» espiritualment amb Europa, una sèrie de temptatives infructuoses d'annexió a Europa. Les dues dinasties europees que hem tingut, una darrera l'altra, els Austries i els Borbons varen ser, en els seus orígens, empelts d'Europa sobre l'arbre indígena espanyol. Però aquestes dinasties han anat aclimatant-se, nacionalitzant-se, espanyolitzant-se. Els amics d'Europa intentaren dues noves dinasties europees, el 1808, els Bonaparte amb el rei Josep, el 1870, els Savoia, amb Don Amadeu, però fracassaren. La República, altra forma europea, també fracassà perquè Espanya n'era encara indigna. I ara estem sofrint la desil·lusió del malalt que ha provat totes les medecines i cap no li va bé.

On és la clau de la nostra presó? Ah! Jo no tinc altra esperança que la capacitació de les classes obreres, les úniques verges, les úniques no tacades per cap fracàs. No són dinasties el que hem d'importar, com una moda europea, perquè no és Europa qui ha de venir a nosaltres. Som nosaltres que hem d'encaminar-nos a Europa. No cerquem una «forma» de govern, sinó una «mobilitat» de govern. Es tracta solament de «marxar». Es tracta, no ja de fer-nos marxar sinó d'evitar que ens aturin. Ja m'enteneu bé. No demanem un principi actiu. Demanem la

desaparició del principi passiu que ens té empresonats perquè no caminem. Demanem una clau, no un automòbil. L'automòbil ja és a la porta, però la porta no podem obrir-la i ens hi fem a coces contra ella. I fora de la porta, els braços d'Europa ens esperen per acollir-nos... Obriu, doncs, la porta, ciutadans!

L'única forma de progrés actual és el socialisme. L'única matèria o instrument de progrés actual són els treballadors. Totes les formes de progrés a la història han tingut caràcter universal. Els homes i els pobles que les promovien treballaven per a tot el món. Eren imperialistes o eren federatius, tant se val. Un dia, l'Imperi Romà volia dominar tota la terra. Un altre dia, el cristianisme unia tots els homes per sobre les nacions i es deia catòlic, és a dir, universal. El Pontificat i l'Imperi, el Renaixement, la Reforma, l'Enciclopèdia, la Revolució Francesa, Napoleó, el Socialisme: heu aquí la successió històrica de les tendències universals. Nosaltres sortim de dues d'aquestes tendències universals: en el terreny polític, sortim de la Revolució Francesa, en el social, som fills del socialisme. L'una i l'altra es complementen.

Doncs bé: la Revolució és un moviment occidental que, en poc més d'un segle, va passar d'Anglaterra a França i ara truca a les portes d'Espanya poc després d'un segle d'haver renovat la França. Contra la Revolució, que atacava interessos universals hi va haver una resistència universal, que acabà en la batalla de Waterloo. En aparença, la Revolució va ser vençuda, però en realitat assolí la victòria.

Una intervenció material de tota l'Europa de l'antic règim va combatre contra la Revolució. Avui, les coses són a l'inrevés: una intervenció espiritual de tota l'Europa del nou règim ens impulsa a la renovació de la vella Espanya. Es com un contagi, és l'empenta natural de les aigües a rompre la resclosa, aquella resclosa que nosaltres volem obrir. Obrim-la de pressa ja que sinó es romprà i les aigües poden anegar-nos a tots!

I aquesta intervenció espiritual d'Europa, en el darrer trimestre de l'any passat va prendre les magnes proporcions d'una intervenció de fet, tombant el govern de la tirania.

Ens cal, doncs, donar a Espanya carta de ciutadania dins d'Europa i que tots nosaltres poguem construir la ciutat interna que portem a les entranyes com una concepció de l'Esperit diví. Posem una eina d'obrer conscient a cada mà d'infant i d'home per a que, com aquella primitiva francmasoneria internacional que construí les catedrals gòtiques, construeixin la ciutat segons el pla ideal de cada pensament.

Catalunya necessita integrar-se en l'evolució universal dels pobles i en la gravitació universal de les nacions. L'evolució, en quant al temps; la gravitació o federació, en quant a la terra. I sols el socialisme uneix en un sol tot aquesta doble aspiració d'universalitat; el socialisme ve a ser en el terreny polític allò que és el monisme en el filosòfic: és

una facultat indefinida de modificar-se en el temps i d'extendre's en l'espai geogràfic.

Eixamplament dels programes

Perdoneu-me. Involuntàriament queia dins la pedanteria. Fugim-ne. Parlem de coses més vivents, més palpables. Parlem de coses, de realitats, no d'idees.

Ni el catalanisme ni l'obrerisme poden tenir una base exclusivament sentimental. I amb tot, avui encara tenen (sobretot l'obrerisme) la seva pròpia, com ho diré? la seva pròpia «Llei de Jurisdiccions», que els fa veure com a profanes totes les coses que no encaixen en el seu respectiu cercle restringit i els fa mirar, en canvi, com a coses sagrades tots els seus petits ídols familiars i privatis. El catalanisme típic s'exclama: «Catalunya abans de tot! Catalunya és una qüestió prèvia! Ella sola ens ha de preocupar!». L'obrerista típic diu: «La lluita de classes és una qüestió prèvia! A ella sola hem d'aportar avui els nostres esforços!» Això és d'un simplisme infantil. De la mateixa manera que les paraules «paisà», «civil», «laic», «secular» representen un esperit de castes en el terreny militar o en el clerical, així les paraules «metèque» a França o «maketo» al País Basc representen un sentit de casta en sentit nacionalista que no hem de voler imitar a Catalunya ja que aspirem a absorbir i nacionalitzar catalanament tots els que vinguin. Quan l'obrer interpreta la paraula «burgès» en el sentit de separar-se completament dels altres ciutadans, es perjudica a sí mateix. L'obrer, per ser gran, ha de tenir consciència de que la feina que li pertoca no és ja d'alliberar-se a sí mateix, sinó d'imposar la seva llibertat als altres, apoderar-se de la direcció social i dictar les noves lleis de tots. No es tracta d'alliberar-se d'un jou, sinó de prendre una Bastilla o una Ciutadella. L'obrer, com aquell Prometeu mitològic, està avui encadenat a la roca del treball i un vòltor li rosegua les entranyes. Però no ha d'aspirar solament a desencadenar-se, sinó a que un dia pugui també menjar-se el vòltor en un guisat saborós i nutritiu!

Hem d'obrir la nostra escola a la col.laboració de tots i hem d'assaltar les altres escoles per a col.laborar-hi, encara que els altres no ho vulguin.

El socialisme i l'idioma

Catalunya és una realitat orgànica, Té una parla pròpia. Es una xifra en la suma de les nacionalitats que han de constituir, un dia, la fe-

deració internacional. Doncs bé: en fórmula, obrers de Catalunya: és precis que Catalunya parli socialisme en català en el concert de tot el món. És precis que el socialisme sigui traduït al català, ja que és la Bíblia nova. I si l'obrer català, com a tal, té l'idioma català com a únic instrument d'expressió, és que podria mai revelar-se plenament si rebutja l'ús de la seva llengua que és la seva ànima? És que parlariu amb el vestit, que és manllevat i postís, i no amb la boca, que és do de naixença?

Jo vaig dir que, avui, el catalanisme és l'idioma. Per això jo no us demano, obrers de Catalunya, sinó una traducció del socialisme a la llengua catalana. La llengua catalana donarà personalitat no sols als socialistes de Catalunya sinó a la Catalunya socialista. La llengua catalana donarà cohesió i força orgànica a allò que d'altra manera seria una disgregació, seria una resta del concepte anarquista, tan secament individual i condemnat a l'eterna ineficàcia.

Pel demés, jo vull la col·laboració amb tots els socialistes del món, començant pels d'Espanya, Si jo vull personalitzar l'element Catalunya és per a unir-lo, no per separar-lo. Unir és característic del socialisme i de la federació. Si jo, com a home sóc socialista, com a català sóc federal, i per això aspiro a totes les unions i odio tots els separatismes, tant si són separatismes de jurisdiccions com si són separatismes de territoris. Per parlar contra el separatisme cal tenir-ne el dret i avui, els que ens diem socialistes, això és, homes de societat, homes de confederació, per sobre totes les pàtries som l'encarnació mateixa de les tendències unitives i solidàries; som els únics que podem protestar amb justícia contra els separatismes de classe i de jurisdicció, de nació i de pàtria.

Pel que fa al socialisme madrileny, jo no tinc més que elogis. És més: en la constitució d'aquest benemèrit nucli socialista de Madrid, jo hi veig una superioritat de Madrid sobre Barcelona. I per emulació, per noble enveja voldria aquí, en resum, la constitució d'un socialisme ben socialista, però que parlés català!

La Catalunya individualista i la proteccionista

No us extranyi que algún esperit antiquat cregui, per tradició o per no haver comprès bé el sentit dels conceptes, que socialisme i catalanisme són idees incompatibles que s'exclouen l'una a l'altra. També altre temps, abans de Solidaritat, els conceptes de Catalunya i República semblaven enemics i avui ja coexisteixen en un mateix partit.

Hi ha una contradicció que explica moltes coses. Sol dir-se: els catalans són individualistes. I també es diu: Catalunya és proteccionista. Com s'entén? No pot ser! Individualisme i proteccionisme són coses oposades. Com s'explica? És que l'obrer català és individualista, però el burgès català és proteccionista. L'obrer és l'individualisme de Catalunya. El burgès és el proteccionisme de Catalunya. Són dos interessos oposats, i per això l'obrer no ha volgut mai ser catalanista, perquè li ha semblat cosa burgesa, una forma de fomentisme, cosa de diner.

Fanatisme obrer

Però per què l'obrer no havia de renovar precisament aquest catalanisme, espècie de Budha amb el ventre immens i daurat davant el qual s'ajupen els farts de la terra? Perquè l'obrer no havia de destruir aquest catalanisme declarant-lo fals i usurpador i creant-ne un altre en lloc seu? Ah! És que l'obrer pateix de la inferioritat contrària; perquè el seu individualisme prova que encara és monàrquic en el fons, ja que tot ramat és monàrquic. Està sotmès al conductor i delega en ell tota voluntat i tot ideal. L'obrer està avui hipnotitzat; vol vagament una revolució però no té plena idea del què vindrà aplaudeix el mitjà però ignora el fi. Aplaudeix les frases que parlen infladament de mitjans revolucionaris, però ignora les construccions socials. Mira en les seves mans la piqueta per enderrocar, però no acarona encara la paleta per edificar sobre l'enderroc. Com els infants, té un convenciment de la seva inferioritat i renúncia en mans del conductor, que per a ell és un pare i un rei. I per això dic que és, encara, monàrquic. Les monarquies són formes primitives en relació amb les repúbliques, que corresponen a estats més perfectes. Jo vull, doncs, que l'obrer sigui, de fet, republicà i que es governi a si mateix i que per si mateix pensi o obri.

Encara us diré més: l'obrer que entrega el seu pensament a la suggestió d'un sol home és un obrer catòlic, perquè delega en un papa infalible la formulació dels dogmes en els quals ell mateix creurà.

Quan jo vaig ajuntar-me al catalanisme, aquest era encara a l'època de la infància i la meua paraula va ser: cal obrir les portes a la totalitat de les qüestions polítiques, catalanes, espanyoles, europees. Avui, quan tinc a honor afiliar-me públicament al socialisme, dic també als obrers: intervingueu en tots els aspectes de la política, aspectes europeus, aspectes espanyols, aspectes catalans, Catalunya, políticament, no és sols una escola o un ideal; és un fet, és una realitat, és una unió entre homes i terra, és un sumand a la suma de la civilització. Doncs bé, obrers catalans: apodereu-vos de Catalunya, violeu-la si convé, fecundeu-la del vostre ideal, que ella tindrà allò que vosaltres li doneu.

Barcelona, això és, Catalunya, que batega aquí al defora, és un dels fogars del treball europeu, és una forja del nostre Prometeu interior. I bé: voleu saber quina és la inferioritat de Catalunya, la inferioritat de Barcelona? Si parlem de Barcelona a les places dels grans centres i us pregunten com es troba d'ideals l'obrer català, què podreu respondre? Haureu de respondre, abaixant els ulls, que l'obrer català no és encara socialista, que l'obrer català és encara monàrquic, monàrquic de conductors; catòlic, catòlic de papes... Nosaltres, els veritables catalanistes d'esquerra estem situats llastimosament entre un regionalisme materialista, burgès, reaccionari i un proletariat encara inorgànic, primitiu, inconscient. Com voleu que la nostra obra pugui ser fecunda?

La política idealista i la política realista

Aquesta influència de l'obrer sobre la Barcelona metalitzada i burgesa, jo la imagino com una ventada de romanticisme sobre la prosa dels qui han perdut l'esperit entre les quantitats d'una suma de taulell. Entre les dues grans castes de Catalunya, els metalitzats i els obrers, hi ha l'abisme d'una paraula: Romanticisme. Els obrers, amb l'ideal lluint al front com una estrella, tenen al davant l'oposició de tots els que s'anomenen emfàticament els pràctics. Romanticisme és l'anatema burgès contra tot ensomni, tot generositat d'aspiració, tot ideal i per tant, en fi, contra el socialisme. Davant els improvisadors poètics, que fan desfilar teories d'idees i d'imatges, el burgès s'arronsarà d'espatlles i dirà: «Romanços!» I sempre, sempre, aquest romanticisme és l'element ideal contra l'element verbal, la idea, que és foc, contra la lletra, que és vil matèria.

I amb tot, ja us deia que el regionalisme actual és una degeneració d'aquell catalanisme primitiu que va ser un empelt del romanticisme universal a Catalunya. El romanticisme va portar a tots els pobles la idea de la llibertat; la història mateixa dels constitucionals espanyols és un buf de romanticisme, és una transmigració de la barricada parisenca de 1830 i de 1848. A l'ombra d'aquest romanticisme de llibertat va néixer la idea de la llibertat de Catalunya. A l'ombra d'aquest romanticisme va néixer la idea de la llibertat de l'obrer, que és el socialisme. I no podríem ara solidaritzar en un sol bloc les dues aspiracions de llibertat nascudes d'un mateix romanticisme? El dia que l'obrer català sigui conscient de la seva personalitat col·lectiva, això significarà exactament l'alliberament espiritual de Catalunya.

La poesia catalana, que començà per un romanticisme infantil d'englantina i de tradició, s'ha decantat avui cap a un classicisme de llibre. Això l'ha descatalanitzat. El dia que un ideal nou de llibertat hu-

mana la fecundi, ella serà més catalana i més lliberal al mateix temps, mostrant bé que les dues tendències en fan una sola.

La política catalana ha perdut també en catalanisme al mateix temps que perdia en llibertat. Hem après a ser rèptils savis, a la cortesana, en comptes de ser sobirans. I aquest reptilisme davant els governs centrals anomenats «d'energia» ha portat com a conseqüència que els governs ataquessin formidablement contra Catalunya i contra l'obrer, que representa la llibertat. Contra Catalunya, en la llei de Jurisdiccions. Contra l'obrer, en la repressió d'un Maura i d'un Cierva. Ja veieu que l'enemic ataca en bloc la idea de Catalunya i la idea de l'obrer. Unim-les doncs, ciutadans, perquè es defensin formant el cos i l'ànima d'un sol poble: Catalunya, el cos i l'ànima de la llibertat.

Si el catalanisme ha anat perdent la seva naturalesa romàntica dels orígens, l'obrer català la conserva encara gairebé pura. Les jornades de juliol, la Setmana Tràgica, són una febrada d'aquest romanticisme. És la barricada dels Miserables, la barricada dels quadres de Delacroix, la barricada de 1830, defensada per la multitud generosa dels heroïsmes inútils que s'ofereixen com a víctimes voluntàries ens els calvaris nous. Es cremen la mà com aquell gran llatí, desesperat per no haver pogut matar el rei enemic. Hi hagué en aquells dies alguna cosa del mateix esperit que movia l'ànima i la llança dels cavallers errants, des de Lohengrin al Quixot, per l'alliberament de les verges encantades i oprimides.

I el bon burgès, quan s'escandalitzava farisaicament davant aquells dies, mostrava una volta més, l'odi contra el romanticisme, l'odi de tota prosa contra tota poesia, l'odi dels eters senyors Esteves contra els eters somnià-truites... Si la idea mateixa de república, senyors meus, ha conservat el seu aspecte inicial de romanticisme, i d'aquí ve la profunda aversió que les «gents honrades» li tenen.

La revolució per a l'evolució

El més trist de la nostra política és que no hi ha possibilitat d'evolució. Els veritables culpables de tota revolució, entre nosaltres, són els de dalt, perquè han dificultat l'evolució. Perquè el revolucionarisme espanyol té per fi principal aquest: fer possible l'evolució. Voldria una revolució que ens portés l'imperi de l'evolució. El tren està aturat i se li vol donar una empenta perquè marxi. La inèrcia el fa estar aturat avui. Si li donem un moviment, la inèrcia mateixa el farà marxar.

Tant el problema catalanista com el problema laic, jo crec que són incompatibles amb el règim. La federació és incompatible amb la monarquia pura, centralista per naturalesa, perquè els exemples de fe-

deracions monàrquiques, com Alemanya o Austria, són imperis i no reialmes. Quant al problema laic, on està comprès el problema obrer, és doblement incompatible amb la tradició dinàstica i amb l'Església.

La redempció obrera, com tota llibertat, solament té dos mitjans per ésser assolida sense revolució: aquests dos mitjans evolutius són l'Escola i el Parlament, l'un, social, i l'altre, polític, L'Escola serveix per donar als fills la idea o l'esperit que demà ells mateixos convertiran en paraula, en verb, des d'el Parlament. Doncs bé, ja veieu com després de dominada la revolta de Juliol, la repressió va anar directament contra les escoles laiques i es va respondre a la revolució amb un govern que impossibilitava més encara l'evolució...

Catalunya, Espanya, Europa, cercles concèntrics

Imageneu que ara pinto el que dic sobre una pissarra. Aquests tres problemes nostres, el català, l'espanyol i l'europeu, corresponents a la nostra triple naturalesa de catalans, d'espanyols i d'europeus, vénen a ser tres cercles concèntrics que tenen per centre Barcelona. Catalunya és la raça, Espanya és el medi ambient, Europa és el moment. Catalunya és el subjecte, la substància, és l'element històric, és la idea força, és la imatge d'una columna de foc que ens guia en la nostra marxa a través del món, que és l'espai, i a través de la història, que és el temps. Espanya és l'objecte, l'element geogràfic, l'adjectiu. I Europa, en fi, és el temps, és l'element cronològic, amb tota la pressió formidable dels seus corrents, dels seus ideals, dels seus delers. Ara bé: el primer d'aquests ideals d'Europa és, avui, la qüestió obrera. I no imagineu la força que tindria en el món sencer el clam dels nostres obrers el dia que la suma de tots ells tingués un nom col·lectiu i aquest nom col·lectiu es digués Catalunya?

Catalunya, que és el cercle interior, s'ha d'extendre cada dia més cap el cercle exterior, que és Europa. I un dia els dos cercles coincidirien a la fi i Europa i Catalunya serien aspectes d'una mateixa substància única: la civilització.

Socialisme i catalanisme són els dos pols d'una mateixa esfera. Com a home, sóc socialista, com a ciutadà, sóc català. El meu nom és socialista, el meu llinatge és català. El socialisme és el substantiu, el primer. El catalanisme és l'adjectiu, el segon. La persona és socialista, la família és catalana. Jo em dic, doncs: Socialista de Catalunya.

No vull ara insistir llargament sobre la part orgànica o analítica del meu socialisme català. Ho he explicat en llargs articles de la «Re-

vista Jurídica de Catalunya» i en altres de «El Poble Català». No vull repetir-me ni cansar amb subtileses filosòfiques la vostra atenció.

L'hegemonia obrera dels treballadors no catalans

Vaig ara a dir-vos perquè, en primer lloc, la idea de Catalunya i la idea de socialisme us han semblat fins avui incompatibles. Per de prompte, una i altra idea són flors de diferent jardí i han crescut apartades l'una de l'altra. Jo voldria encertar a col·locar-les des d'avui en el mateix parc ciutadà. Però, sobretot, cal tenir en compte que la massa obrera de Barcelona és en gran part constituïda per treballadors no catalans, per treballadors que no parlen la nostra llengua ni participen de les nostres innates aspiracions nacionals, ni han crescut a l'ombra de la nostra educació. Ja us deia que el radicalisme barceloní és propi de gent immigrada, no catalana, i d'aquí l'odi no dissimulable contra el nostre idioma, contra la nostra voluntat de dir-nos nació. Aquests forasters són de dues castes: els uns són buròcrates, són classe mitja, són burgesos, però els altres són obrers manuals, acudits a la nostra metròpoli per l'atracció del gran centre de treball que és Barcelona. Ja us deia que Roma va sucumbir davant els bàrbars vinguts de fora, que arribaren a constituir les seves legions i acabaren per fer-li la llei. Bé, doncs, obrers de Catalunya, jo us conjuro a que sigueu vosaltres mateixos que us doneu la vostra llei de llibertat obrera, la formulació dels vostres desitjos i que feu saber a tota la terra, en llengua catalana, que hi ha un nucli d'obrers amb substantivitat nacional catalana que volen unir-se a la gran substància internacional de tots els pobles.

Jo no us demano -això mai!- que declareu la vostra reivindicació separada de la dels altres treballadors perquè ells no la formulen en català. El que us demano és que no siguin ells qui us doni la fórmula, com a superiors, sinó vosaltres a ells.

Jo no ofendré ningú si us dic, sincerament, que estic convençut de la superioritat de l'obrer català sobre l'obrer immigrant a Catalunya. Perquè l'obrer immigrant a Catalunya, com aquells ramats immensos de treballadors emigrants que desembarquen a les costes d'Amèrica, no pot tenir encara aquell instint de solidaritat obrera que donen les llargues permanències sobre un territori, sobre una terra amb la que l'home adquireix consorci, casament. Les tribus nòmades, a la història, progressen quan es tornen estacionàries i passen del pastoreig a l'agricultura, que és sedentària, i de l'agricultura a la indústria, que és mò-

bil, i de la indústria al comerç, que és expansiu, irradiador. Així, els obrers transhumants estan encara sotmesos a un simplicitisme purament anarquista, sense idea de vincles, cohesions ni solidaritats, mentre que els obrers vinculats a una terra tenen ja aptitud per arribar a la concepció socialista, i la concepció socialista, com que és una idea de germanor, d'unió i de solidaritat, és, de fet, una idea de nació, una idea de pàtria. Jo crec, doncs, que l'obrer català, precisament perquè és català i perquè viu a Catalunya és l'únic capaç de constituir un socialisme orgànic, fecund, que treballi no solament pel bé i l'alliberament dels obrers catalans sinó pel bé i l'alliberament dels obrers no catalans, establerts a Catalunya. Vull dir que si us fan la llei els obrers no catalans, que col·lectivament són inferiors a vosaltres, no sortireu mai d'un anarquisme platònic i estèril. Si feu la llei vosaltres, obrers catalans de Catalunya, el socialisme català serà un fet i elevareu els altres obrers fins a vosaltres, per contagi d'educació, per contagi de ciutadania, de ciutadania catalana, que és la vostra, l'única ciutadania ben vostra. Nacionalitzant-los dintre el socialisme, els nacionalitzareu dintre Catalunya i sereu encara més germans d'ells perquè ho sereu per dos lligams: ho sereu pel socialisme i ho sereu per Catalunya.

Els obrers catalans són els protagonistes d'allò que en diríem la nostra tragèdia proletària: els obrers immigrants són el cor, i ara la veu del cor, que és la més nombrosa però també la inferior, ofega el ressò de la veu dels protagonistes.

Dificultats de l'obra

Convertir en socialistes els obrers de fora, donant-los carta de naturalesa o ciutadania dins Barcelona. Tal és la tasca immensa que jo veig avui com a deure sagrat de l'obrer català. No s'amaga als meus ulls una dificultat immensa: malauradament, aquell que és obrer, com jo mateix, no pot consagrar la seva vida sencera, en totes les seves activitats, a l'obra redemptora. Ha de fer d'obrer, és a dir, treballar també per la mateixa societat actual contra la que lluita, treballar també per la mateixa societat que vol destruir.

Nosaltres som, els uns, arquitectes, i els altres, operaris que volem construir una gran i nova basílica, però no solament hem de treure del nostre cap el pla de la novella catedral, sinó que també hem de treure del nostre cor i de la nostra sang els materials de l'edifici, posant-hi per pedres bocins palpitants de la nostra carn i de la nostra vida.

Permeteu-me acabar. Jo no sé que serà d'aquesta paraula meua on he volgut posar tota l'ànima. Jo no sé si serà, com us deia, el meu

«cant del cigne», que sona abans de callar per sempre... Per si de cas ho fos i per si de cas fos aquest un gran adéu, una confessió de darrera hora, en la qual tots els pecats es diuen i totes les contricions i penediments es formulen, jo vull que la meua darrera paraula sigui: ciutadans, he volgut travessar ràpidament, com un cometa, per la política de Catalunya, sense que després, al passar, hagués d'acusar-me ni d'un sol silenci oportunista, ni d'una sola dissimulació interessada, ni d'una covardia egoista, ni d'una contemplació o respecte humà... En l'estil de Cyrano, diria que he volgut mantenir sense humiliacions, ni taques, ni baixeses, el meu plomall de guerra. No sé si ho hauré aconseguit.

Epíleg

I ara, dos mots. Veritat que desitjariu una imatge escaient per a arrodonir aquesta pesada divagació? Veritat que voldrieu un alè de poesia per consolar-vos un poc de tan llarga prosa? L'impuls natural meu també ho és, però no us faré avui una imatge de pura abstracció, una metàfora més sobre la ciutat divina. No. Vaig a evocar als vostres ulls, amb tota la seva sublimitat escultòrica, l'escena que jo contemplava un d'aquests matins a un carrer de la vella Barcelona. Era als peus d'una bastida. Una casa en construcció s'anava elevant cap al cel. Dia de sol, ple d'aquesta infusió de llum dins la sang mateixa, que us dona una nova joventut. Era l'hora del descans matinal. Sota l'obra, un treballador esmorzava sobre un banc. Al seu entorn, l'esposa i tres criatures, dos nens i una nena. I jo vaig extasiar-me davant l'agrupació simbòlica d'aquell racó de feina. Quina gràcia de gentilesa en el cos d'ella, des de la cara, plenament catalana, a la corba dels pits d'heroïna, a la blancor de la sandàlia sota els plecs negres del vestit! quin eixeriviment, ple de promeses, en el jugar dels nois entre les eines disperses a terra! Els nens es perseguien, àgils, s'abraçaven com en un joc de petits atletes entre rialles sonores com a brols d'aigua sobre marbres antics. La noieta, la més petita, asseguda a la vorera, obria la boca finíssima a l'espectacle incompès, sota uns ulls on guspirejaven els avenirs, sota la negror nocturna dels cabells. Quins ulls, quins ulls, oberts a les realitats que encara no ho són i que seran glòria o seran dolor! I jo pensava: aquestes mans de nen que avui s'ensinistren sota la bastida nova de la casa vella, entorn del pare, no construiran demà un altre edifici que no sigui la ciutat de pedra pels rics de la terra, sinó la ciutat d'idees que se'n dirà la Nova Catalunya? I aquell cos de nena tendríssima, no infantarà els catalans que donaran el nom novell a aquesta Barcelona que avui usurpen aquells que no l'han construït, els que no l'han elevat

b
o
n
ti
c
g
d
t
r
c
e
l
z
(
j
(
:

cap el cel, gegantina i dreta com una gran bandera? I aquesta ciutat nova, d'homes i casals novells, brotarà al vent com una flor de llibertat, però brotarà sobre el terror de Catalunya.

En aquell moment, ciutadans, jo vaig pensar, plens els ulls de llàgrimes dolces, bategant el cor d'imcompresa i estranya emoció, vaig pensar en la freda pedanteria de tot el meu discurs d'avui i vaig sentir la temptació d'avançar-me únicament sobre aquestes taules i pintar-vos amb simplicitat aquella escena, tan plena de meravellosa eloqüència, tan simbòlica, tan representativa de l'acoblament patriòtic i alliberador de les dues paraules amb que he volgut batejar la meva dissertació present: Socialisme, Catalunya.

Ah, ciutadans! Aquells nens que posaven una sonoritat de riure al cor de la vella ciutat, als peus d'una bastida nova, eren l'única forma visiblement divina amb que jo vull veure, amb que jo vull adorar la nostra nacionalitat comunal. Mentre als ulls d'aquesta nena hi hagi un espurneig d'avenir, mentre en els bracets d'aquests nois hi hagi una potència de bé, què hi fa si allà enfora, molt enfora, es belluga una Barcelona de fracassats, d'inútils, d'eixorcs que estraflan l'Europa de Biarritz i no fan l'Europa del pensament?

Catalans: sota la forma visible d'aquells infantons, futurs obrers, jo vaig saludar, aleshores, i m'alço per dir-ho, aquesta paraula eternament nova, batejada per ells de socialisme, de nova llibertat: Catalunya!